

TEMA Tryghed og indbrudsforebyggelse i planlægningen

Side 13-27

Leder: Lad kommunal-
valget blive et klimavalg

Side 3

Stigende havvand: Hvordan
får man politikerne til at tage
valg, der rækker 50 år frem?

Side 28

Klimamål udmøntes sjældent
i lokalplaner

Side 10

Gennem kommuneplanerne kan politikere og planlæggere skabe byer, hvor man møder hinanden på kryds og tværs, og i lokalplanerne kan man designe kvarterer uden skumle gyder og hække, hvor indbrudstyven kan gemme sig. Tryghed kan betyde mange ting og handle om alt fra den oplevede tryghed over trafiksikkerhed til at undgå kriminalitet, vold, hærværk og indbrud. I dette tema, der har afsæt i "Projekt Bo Trygt", får du overblikket over redskaberne til planlægningen og kan bl.a. læse mere om, hvordan man arbejder med tryghed i Hjørring, Furesø og Sønderborg. Temaet om tryghed og indbrudsforebyggelse er muligtgjort med støtte fra Tryk By-samarbejdet.

Fra side 13

Leder: Lad kommunalvalget blive et klimavalg

Side 3

Nyt fra netværket

Side 4

Klimamål udmøntes sjældent i lokalplaner

Side 10

Bymidterne længe leve

Side 11

Projekt Bo Trygt: Fysisk planlægning og trykke byer

Side 13

En plan mod indbrud

Side 14

Inddrag de kriminalpræventive principper

Side 18

Bymiljø og kriminalitet

Side 19

Hjørring – Indbrudsforebyggelse på tværs

Side 20

Egebjerggård – Et kriminalpræventivt og trygt eksperimentbyggeri

Side 22

Byplanlægning med tyvens øjne

Side 24

Furesø bekæmper uønskede besøg

Side 26

Sønderborg – indbrudsforebyggelse i lokalplanerne

Side 27

Stigende havvand: Hvordan får man politikerne til at tage valg, der rækker 50 år frem?

Side 28

Elfelt – en hilsen fra fortiden

Side 30

Debatindlæg: Planlægning med bind for øjnene

Side 32

Hvem er stærkest – planloven eller bygge-loven?

Side 34

Har du styr på trafikstøjen, når du udvikler bolig- og byområder?

Side 36

Manifester for almene boliger

Side 38

Klimamål udmøntes sjældent i lokalplaner

Planlæggere fra 75 af landets 98 kommuner har deltaget i vores undersøgelse af bæredygtighed i lokalplaner.

Undersøgelsen viser: at klimamål sjældent udmøntes i lokalplaner. Planlovens §15 er den primære barriere for bæredygtighed i lokalplanlægningen, kommunerne efterspørger en udvidelse af lokalplankataloget med flere bæredygtige emner.

Side 10

” I Byplanlaboratoriet undersøger vi, hvordan planlægningen kan bidrage mere til den grønne omstilling. Vi gør det i samarbejde med alle, der vil være med. Og vi får også brug for din hjælp.”

Leder

Lad kommunalvalget blive et klimavalg

Klimaforandringerne gør danskerne utrygge. De er usikre på deres investeringer i fast ejendom, når havene stiger og monsterregnen tager til. Men de er også bekymrede for deres børn og børnebørns fremtid her på jorden. Og så har de drømme om en bedre fremtid.

Husker du klimavalget? Det var dengang danskerne fortalte deres politikere, at klimaudfordringerne skal tages alvorligt. Derefter blev der vedtaget en ambitiøs klimaplan og en målsætning om 70% reduktion i 2030. Det skal vi have for øje, når vi planlægger for fremtidens byer og landskaber.

Temaet er også vigtigt i den igangværende evaluering af planloven. Der er kommet rigtig mange høringssvar ind – heriblandt en del, der foreslår at skrive klimaet ind planlovens formålsparagraf. Hvis klimaet først står der, så kan resten af loven justeres derefter.

Stor var derfor glæden, da regeringen i maj lancerede to store udspil kaldet ”Tættere på”. Det ene udspil indeholdt nemlig – under et forslag om mulighed for at regulere elladestander og samkørselspladser – et forslag om

at indskrive klimaet i planlovens formålsparagraf. I forslaget var der også listet muligheder for at regulere for mere bynatur og urbane haver.

Men ser vi på det samlede regeringsudspil, så er der også forslag, der trækker i den anden retning. Regeringen ønsker blandt andet at udvide lufthavnen og at udvikle et nyt erhvervsområde ud for Hvidovre, kaldet Holmene. Her er den kollektive trafikforsyning ringe, hvorfor man må forvente et øget CO₂-udslip gennem øget bilkørsel. Og med folketingets samlede infrastrukturudspil in mente så er det spørgsmålet, om klimaudfordringen virkelig bliver taget alvorligt. Ifølge aftalen skulle planen give en besparelse på 41.000 ton CO₂ årligt fra 2035, men mange eksperter stiller spørgsmålstegn ved udregningsmetoderne og selvom tallet passer, så vurderer formanden for Klimarådet, at effekterne ikke er væsentlige. Det kan da gøres meget, meget bedre. Alle betræder nyt land, og klimamålsætningerne rykker ved

vores gængse arbejdsmetoder. Også når byudvikling og transport skal samtænkes.

Trafikken er kun et ud af flere indsatsområder. Der skal tænkes nyt på alle felter, og de kommunale byplanlæggere er heldigvis parate til at bruge planlægningen aktivt. Det kan vi blandt andet se i en ny undersøgelse, vi har foretaget sammen med Green Building Council, Rambøll, Cobe og Schønherr. Den kan du læse mere om her i bladet. I Byplanlaboratoriet undersøger vi, hvordan planlægningen kan bidrage mere til den grønne omstilling. Vi gør det i samarbejde med alle, der vil være med. Og vi får også brug for din hjælp

Jeg håber og tror på, at kommunalvalget bliver det næste klimavalg.

Ellen Højgaard Jensen, direktør
for Dansk Byplanlaboratorium

BYPLAN NYT

Byplan Nyt 2/2021 (19. årgang)

Redaktion

Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Michael Nørgaard
Nyt fra Netværket og
korrektur: Charlotte
Odgaard Sjælland

Redaktionsadresse

Dansk Byplanlaboratorium
Rådhusstræde 6. 1. sal,
1466 København K

Tlf.: 33 13 72 81

Mail: mn@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer

mn@byplanlab.dk
bestilles senest
1.11.2021.

Layout

Anders Tornberg

Forside

Pixabay

Oplag

3.450

Tryk

KLS PurePrint

ISSN

1602-9038

Signerede artikler står for
forfatterens regning, usignerede
for den ansvarshavende
redaktørs regning.

Byplan Nyt 3/2021
udkommer December 2021

Nyt fra netværket

7 interviews – om Københavns planlægning

Byplanhistorisk Udvalg står bag et ny byplanhistorisk skrift med en samling interviews af ældre byplanlæggere, der på forskellige måder har haft med byplanlægningen af Københavns kommune at gøre i tiden efter 2. Verdenskrig – især i den sidste tredjedel af 1900-tallet. Ideen til at interviewe ældre byplanlæggere opstod i Dansk Byplanlaboratoriums byplanhistoriske udvalg lidt inde i 2000-tallet, hvor de byplanlæggere, der havde arbejdet i denne periode, var ved at nå pensionsalderen.

Find skriftet på www.byplanlab.dk/publikationer

NY BOG Boligen i samfundet

På 220 sider er det lykkedes adjungeret professor på BUILD, Hans Skifter Andersen, at give et indblik i de mange emner, som boligforskningen har beskæftiget sig med gennem årene. Boligen er ikke bare den fysiske ramme om vores liv, den spiller blandt andet en vigtig rolle i forhold til samfundsmæssige udfordringer som segregation, økonomisk ulighed og geografisk mobilitet. Boligen i samfundet er tænkt som grundlag for undervisning på universiteter, professionshøjskoler og i en vis udstrækning på ungdomsuddannelserne.

Boligen i samfundet kan downloades på sbi.dk

Ørreder og Rig Natur

Aalborg Kommune tager nu endnu et skridt i fritlægningen af Østerå, der løber gennem byen ud i Limfjorden. Det område af byen, hvor godstransport, erhverv og industri har fyldt meget gennem det 20. århundrede, bliver i stedet erstattet af en mini-ådal, der både skal sikre byen mod ekstreme regnmængder og skabe endnu bedre vilkår for ørreder med gode gyde- og opvækstpladser. Floraen i den kommende Åpark vil samtidig vidne om fortidens godstog, der har efterladt sig spor i form af plantefrø fra alle verdenshjørner, så plantelivet er utrolig varieret, hvilket falder helt i tråd med Aalborgs biodiversitetsstrategi Rig Natur.

Kilde: Aalborg Kommune

Arkitektur og byudvikling blomstrer i Herning

På falderebet af Lars Krarups tid som borgmester, er han blevet kåret til arkitekturborgmester 2021. Gennem de sidste 15 år har Lars Krarup stået i spidsen for en politik, hvor et enigt byråd har stået bag en række større strategiske planer for byens fysiske udvikling. Alene Boxen er et godt eksempel på det, Lars Krarup kalder den helt særlige Herning-ånd, som kan kendes på viljen til at afsøge nye løsninger og få ting til at ske.

Kilde: Arkitektforeningen

Folkesundheden og planlægningen

At byerne vokser, og danskernes sundhed er for nedadgående, det er der såmænd ikke noget nyt i. Derfor har JUUL | FROST Arkitekter sammen med Holbæk- og Aalborg kommune sat gang i udviklingsprojektet *Fremtidens Urbane Sundhedskultur*. Ambitionen er at udvikle værktøjer og anbefalinger til at arbejde effektivt og helhedsorienteret med sundhed. Sammen med indsamling af eksempler og viden skal anbefalinger og værktøj på sigt afprøves i en række pilotprojekter hos eksempelvis boligselskaber, private bygherrer og udviklere som kvalitetssikring. Parallelt vil en tænketank og åbne sundhedslabs sørge for innovation gennem inddragelse af tværfaglig viden om fysisk, social og mental sundhed set i et helhedsorienteret perspektiv.

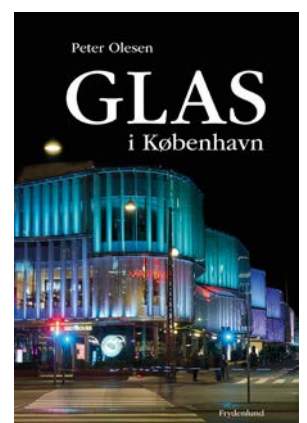
Kilde: JUUL | FROST Arkitekter

Arkitekturen og hjernen

Zakaria Djebberas har fået tildelt Spar Nord Fondens Forskningspris for sin undersøgelse af, hvordan det designede rum rent biologisk påvirker sanserne og dermed vores reaktioner. Zakarias viser, at processerne, der har med sanserne at gøre, foregår i hjernen, og at der er et direkte forhold mellem bevægelse i sig selv og vores sanseindtryk. Det udfordrer den traditionelle tænkning indenfor arkitekturen, og får Spar Nord Fonden til at kalde Zakaria Djebberas forskning både nyskabende, dristig og fuld af muligheder for at adressere spørgsmål, der i øjeblikket ikke er en del af arkitekternes ordforråd.

Kilde: aau.dk

NY BOG Glas i København

Kommer du forbi hovedstaden henover sommeren, kan du tage Peter Olesens bog *Glas i København* under armen og besøge de 25 bygninger af glas, der bliver omtalt i bogen. Er du mere til træ udgav Peter Olesen sidste år *Træhuse i København*. Hver for sig bøger, der kan vise dig nye sider af København.

Kilde: Forlaget Frydenlund

Nyt fra netværket

NY BOG Gellerup

Bydelen Gellerup i Brabrand er under kraftig forvandling, hvor bygninger bliver revet ned og andre opstår. En gruppe forskere fra Arkitektens Forlag Aarhus har i forbindelse med et forskningsprojekt skabt et dybdegående portræt af et af de mest ambitiøse og kontroversielle byudviklingsprojekter i danmarkshistorien med bogen Gellerup. Der følger udviklingen fra de tidlige planer om Gellerup begyndte at tage form i 1950'erne. Samtidig har forskerne brugt Gellerup som en prisme til at forstå dansk arkitektur- og boligpolitik, før som nu.

Kilde: Arkitektens Forlag

Flere kommuner ønsker cirkulært byggeri

Men blandt udfordringerne er anlægsloftet og lokalplanen. Fra flere kommuners side ønsker man enten en pulje til byggerier med særlige ambitioner om bæredygtighed eller et kvalitetstillæg indenfor anlægsrammen. Der er behov for erfaringsudveksling og samarbejde kommunerne imellem for at opnå den nødvendige erfaring med cirkulært byggeri. Også fordi nutidens bygningsmasse er materialebank til fremtidens nybyggeri. Et andet ønske er muligheden for at stille flere krav til bæredygtige materialer i bygninger og krav om CO₂-reduktioner i lokal- og kommuneplaner. Lytter staten til kommunernes ønsker, er det et skridt i den rigtige retning.

Kilde: CONCITO

Fællesskabsorienterede boligcirkler i træ

Sammen med boligselskabet fsb vandt Peter Kjær Arkitekter Køge Kommunes udbud om 40 almene boliger i Køge Nord Skovby. Ifølge Peter Kjær skal de 2 boligcirkler invitere til fællesskab blandt de kommende beboere, desuden skal bygningerne bestå af træ fra yderst til inderst, hvilket skal vise omverdenen, at det ikke behøver at være et kompromis at omstille byggeriet til en CO₂-let byggeskik – tværtimod. Derfor har man valgt at knytte BUILD til projektet med henblik på at hjælpe med evidensbaserede løsninger og som en bestræbelse på at udbrede de gode bæredygtige løsninger til hele byggebranchen.

Kilde: Dagens Byggeri

Vejen til levende bymidter

Et sløjt handelsliv og tomme butikker er ikke et nyt syn i både købstæder og stationsbyer, men nye er *Partnerskabet for levende bymidters* anbefalinger og værktøjskasse med konkrete forslag og ideer til, hvordan kommuner, handelsstandsforeninger og borgere kan styrke den lokale bymidte. Erfaringerne viser, at en sådan omstilling kræver et tæt samarbejde mellem bymidtens forskellige aktører, offentlige og private såvel som civile, hvis det skal lykkes. Find værktøjskassen på planinfo.erhvervsstyrelsen.dk

Kilde: Erhvervsstyrelsen

Klimaalliancen – den svære vej fra plan til virkelighed

Parisaftalens målsætninger har fyldt meget i de 65 kommuner, der hidtil har været medlem af DK2020-projektet, hvor den enkelte kommune kunne få hjælp og sparring til udviklingen af en lokal klimahandlingsplan. Men et er en plan, noget andet er at realisere den. Derfor har Frederiksberg Kommune startet klimaalliancen, hvor kommunerne forpligter sig til i fællesskab at fastholde politisk fokus på implementering af planerne. Indtil videre er 16 af kommunerne fra DK2020-projektet med i klimaalliancen, håbet er, at flere følger efter.

Kilde: Frederiksberg Kommune

Se også artiklen "Har du styr på trafikstøjen, når du udvikler bolig- og byområder" på side 36 i dette nummer af *Byplan Nyt*.

Støj skal tages alvorligt

I flere byer omdannes erhvervsområder til boligområder, det medfører støjgener for de nye beboere, da erhvervsområderne ofte er placeret tæt på stærkt trafikerede veje. Derfor bør støjbekæmpelse prioriteres langt tidligere i byudviklingsprocessen, påpeger Køges borgmester Marie Stærke og direktør i AG Gruppen Tony Christrup i et debatoplæg. I dag har op mod 1,3 mio. danskere allerede mærket de helbredsmæssige konsekvenser af støj, samtidig fortsætter den danske bilpark med at vokse. Udover fysiske tiltag som lyddæmpende asfalt og støjvolde anbefaler debattørerne at styrke den kollektive trafik og etablere flere cykelstativer.

Kilde: Politiken Byrum

Nyt fra netværket

NY BOG BEDRE BYSKIK

Bag BEDRE BYSKIK står to veteraner indenfor byudvikling Jes Møller og Mette Lis Andersen, der med bogen giver et kritisk og kærligt blik på den aktuelle byudvikling. Hvert af bogens 15 kapitler anlægger et bestemt perspektiv ind i den store tværfaglige prisme, som byudvikling er. Sammen med 10 dogmer for BEDRE BYSKIK håber forfatterne, at stærke politiske visioner kombineret med en bredere og mere folkelig forankret debat kan bidrage til bedre byer i fremtiden. Du kan deltage i konferencen om Bedre Byskik tirsdag 24. august kl. 13 til 17.30 i Pressen i Politikens Hus i København. Find billetter på politikenbillet.dk

Kilde: Forlaget Bogværket

Visualisering: C.F. Møller

Hvor å møder hav, og hvor fersk bliver salt

En lang række danske byer ligger for enden af en fjord med stor risiko for oversvømmelse. I Randers mødes Gudenåen og fjorden, men fremfor at opfatte vandet som en trussel vender Randers Kommune i udviklingsplanen Flodbyen det til en fordel. Et af hovedgrebene er Klimabåndet, hvor naturen trækkes helt ind i byen og bruger vandet som et aktiv. Det gælder eksempelvis det åbne byrum Flodlejet, hvor blå aktiviteter og naturformidling skal være med til at fylde området med aktiviteter året rundt. Randers Kommune har netop inviteret borgere og foreninger til at byde ind med tanker og visioner for området, hvor et nyt fællesskabshus Bolværket skal huse offentlige funktioner og foreningslokaler.

Kilde: Randers Kommune

Kom med til konference om tryghed og indbrudsforebyggelse

Bo trygt dedikerer 8. oktober 2021 til tryghed og indbrudsforebyggelse – og du er inviteret.

Mød Nick Hækkerup, Kaare Dybvad, Jacob Bundsgaard, Thorkild Fogde og en række fagpersoner og eksperter. Tag aktiv del i den faglige samtale i specialiserede delspor om planlægning af trygge boligområder, det byggede miljø og meget mere.

Praktisk

- **Tid:** 8. oktober 2021, kl. 9.30 - 16.30
- **Sted:** CPH Conference, København

Tilmeld dig gratis på botrygt.dk/konference

Klimamål udmøntes sjældent i lokalplaner

Planlæggere fra 75 kommuner sender et klart budskab: Planlovens §15 er den største hindring for at lave en klima og miljømæssig bæredygtig lokalplan. Den lokale politiske vilje er vigtig for at løfte den bæredygtige dagsorden.

Dansk Byplanlaboratorium har i samarbejde med Green Building Council Denmark, Ramboll, Cobe og Schønherr undersøgt, hvordan de kommunale planlæggere vurderer mulighederne for at stille konkrete krav til klima- og miljømæssig bæredygtighed i lokalplanlægningen i Danmark. Planlæggere fra 75 kommuner har deltaget i undersøgelsen og deres svar peger især på tre overordnede pointer:

- Klimamål udmøntes sjældent i lokalplaner
- Planlovens §15 er den primære barriere for bæredygtighed i lokalplanlægningen
- Kommunerne efterspørger udvidelse af lokalplankataloget med flere bæredygtige emner

Klimamål udmøntes sjældent i lokalplaner

I undersøgelsen svarer 90% af respondenterne, at de arbejder med strategier og redskaber, der skal bidrage til, at de nationale klimamål

opnås. Alligevel står det med undersøgelsens resultater klart, at klimamål sjældent udmøntes i lokalplanlægningen. 65% svarer, at der ikke er truffet beslutning om, hvordan og i hvor vid udstrækning lokalplanlægningen skal bidrage til at opfylde klimamålene. Det tyder derfor på, at lokalplaner i øjeblikket ikke bidrager særligt til opfyldelsen af kommunernes klimamål.

Planlovens §15 er den primære barriere for bæredygtighed i lokalplanlægningen

Flere dele af undersøgelsen fremhæver planlovens §15 som den største hindring for at lave en klima og miljømæssig bæredygtig lokalplan. Undersøgelsen fremhæver især tre barrierer konkret ift. lokalplanprocessen:

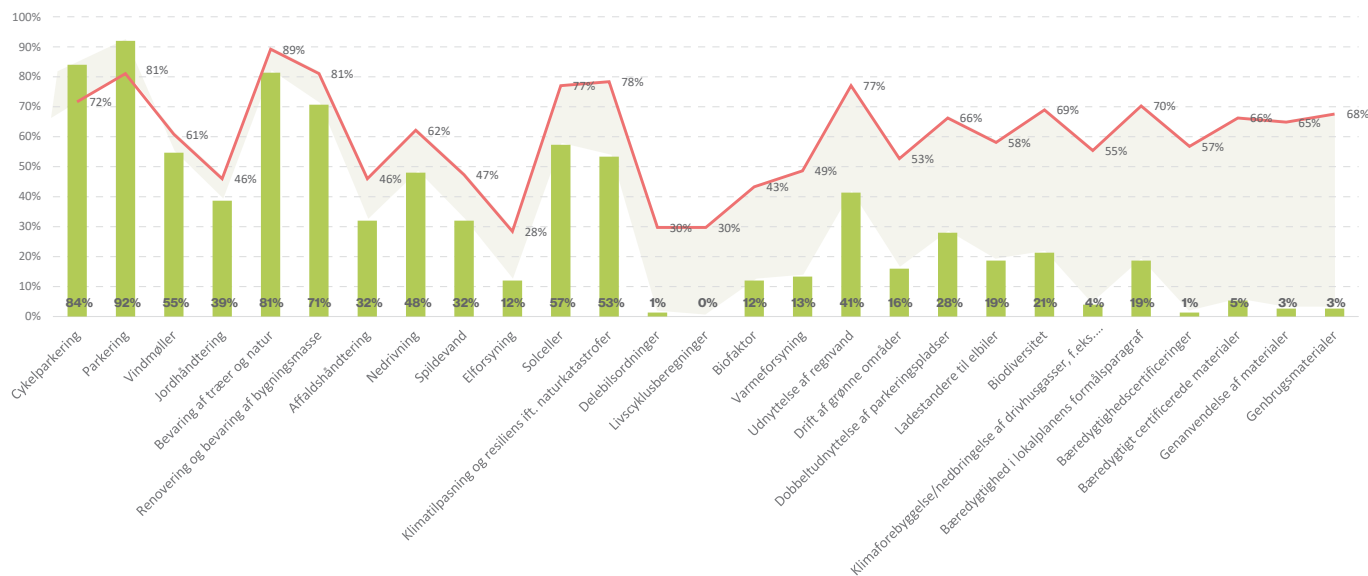
- Begrænsninger eller mangler i planlovens 15 (lokalplankataloget)
- Mangel på vilje fra bygherres side til at indgå frivillige aftaler
- Mangel på viden om, hvad der reelt er bæredygtigt

De største bæredygtighedsdrivere ligger udenfor lokalplanernes domæne

Planlæggerne oplever, at det først og fremmest er den kommunale praksis og politiske vilje, der i lokalplanerne er med til at løfte den bæredygtige dagsorden. Viden om bæredygtige tiltag er den tredje største driver. Frivilligheden fra bygherrens side til at tage bæredygtige løsninger i brug er den 4. største driver. Det er altså langt hen ad vejen ikke-målbare og meget uregulerbare faktorer, der spiller ind på lokalplanernes grad af bæredygtighed.

Hvad efterspørger kommunerne?

Undersøgelsens gab-analyse er gengivet herunder. Den viser tydeligt, at der er et stort ønske blandt de kommunale planlæggere om at kunne regulere mere, så fremtidens lokalplaner bliver mere bæredygtige.

■ I hvilken grad synes du, at følgende emner kan reguleres i lokalplaner i dag? ('høj grad' og 'meget høj grad')

■ Hvor stor betydning har det for dig at kunne regulere følgende emner i en lokalplan for at sikre klima- og miljømæssigt bæredygtige tiltag? ('afgørende' og 'stor betydning')

Læs mere om undersøgelsen: Undersøgelsen af Bæredygtig lokalplanlægning er udkommet i juni 2021 og kan læses eller downloades på www.byplanlab.dk. **Kontakt:** Projektleder Anne Møller, am@byplanlab.dk

Bymidterne længe leve

I maj måned lancerede regeringen en række initiativer, der har til formål at skabe en bedre balance i landet. En del af initiativerne handler om planlægning.

Af direktør Ellen Højgaard Jensen, Dansk Byplanlaboratorium

Regeringens udspil er en blandet landhandel, og det kan helt ærligt være svært at få det fulde overblik. Men nogle af initiativerne udspringer af den igangværende planlovsevaluering, heriblandt en række perspektivrige forslag, der skal styrke bymidterne.

Godt nyt for provinsbyerne

Mange byer kæmper en sej kamp for at tiltrække liv og aktivitet. De affolkes stille og roligt, idet handelen flyttes til storcentre og over på nettet. Det er et problem – for bymidterne er identitetsskabende, de indeholder værdifuld kulturarv og tilbyder handelsmuligheder for dem, der ikke har adgang til bil.

Derfor er det rigtig godt, at der findes et partnerskab for levende bymidter, der offentliggjorde deres resultater i foråret. Deres anbefalinger er mange og spænder fra etablering af bymidtesamarbejder til nye byfornyelsesmidler og etablering af et nyt videnscenter.

I regeringens udspil foreslås krav

om planlægning for bymidter, et 5-årigt stop for planlægning af nye aflastningsområder, fribykommuneforsøg og tilskud til borgerdrevne dagligvarebutikker i landsbyer.

Planlægning for bymidter og fribykommuneforsøg

Regeringen vil indføre et plankrav om udviklingsstrategier for bymidterne. Det er en rigtig god ide. På den måde kan kommunerne målrette deres investeringer, og de kan understøtte liv og handel. En strategi kan nok ikke vende

” Bymidterne er identitetsskabende, de indeholder værdifuld kulturarv og de tilbyder handelsmuligheder for dem, der ikke har adgang til bil.

Ellen Højgaard Jensen,
Direktør, Dansk Byplanlaboratorium

udviklingen, men med en robust strategi kan kvalitetene fastholdes og fejlinvesteringer kan undgås. Strategien skal naturligvis udvikles i samarbejde med de lokale interessenter, og det bliver muligt at søge om at blive frikommune. I så tilfælde vil man f.eks. kunne lave forpligtende bysamarbejder, hvor alle midtbyens aktører forpligtes til at deltage. Det er en model, man kender i mange andre europæiske lande.

Stop for planlægning af nye aflastningsområder og tilskud til borgerdrevne butikker

I Byplanlaboratoriet har vi advaret kraftigt mod den sidste planlovsændring, der i 2017 førte til flere aflastningscentre udenfor bymidterne. Det har konsekvenser at placere detailhandel uden for bymidten f.eks. ud til motorvejen. Det kan godt være, at vi får billigere varer, men der er også omkostninger for os alle. Vi får endnu flere tomme butikker i bymidterne – og det koster penge at renovere og

Fortsættes på næste side

” Jeg håber, at det blot er et startskud. Samtidig håber jeg, at staten vil støtte kommunerne med netværk og erfaringsudveksling, og være med til at starte et nyt videnscenter, som partnerskabet for levende bymidter foreslår.

Ellen Højgaard Jensen,
Direktør, Dansk Byplanlaboratorium

omdanne dem til noget nyt. Samtidig bliver bilafhængigheden større, rejsetiden stiger til ca. det dobbelte, hvilket ikke er i tråd med klimamålene. Derfor er vi meget glade for, at den mulighed stoppes – i første omgang for en 5-årig periode.

Regeringen foreslår desuden en pulje, der kan støtte borgerdrevne dagligvarebutikker i landsbyerne. Det er også et rigtig godt initiativ, for det har vist sig, at det er helt afgørende for den lokale livskvalitet og bosætning.

Bymidterne længe leve

Regeringens forslag på dette felt er virkelig gode. Men er der penge nok? Det er træls at bringe på bane, men det er faktisk afgørende for gennemslagskraften.

Og det er op ad bakke for kommunerne, hvis de skal lægge strategier, de ikke kan følge op på. Jeg håber, at det blot er et startskud. Samtidig håber jeg, at staten vil støtte kommunerne med netværk og erfaringsudveksling, og være med til at starte et nyt videnscenter, som partnerskabet for levende bymidter foreslår. Mon ikke det er planen? For det er virkelig en stor mundfuld. Men når alt kommer til alt, så er jeg meget optimistisk på provinsbyernes vegne. Der er mange gode takter i regeringens udspil på dette felt.

Indlægget har tidligere været bragt på Byplanblog.

Website

Nyt webværktøj til kriminalpræventivt planarbejde på vej

Skal du som planlægger indtænke tryghed og indbrudsforebyggelse i lokalplanarbejdet, er et nyt værktøj på vej. På Byplanlaboratoriets hjemmeside kan du snart finde konkrete råd og formuleringer af lokalplanbestemmelser, der virker tryghedsskabende og indbrudsforebyggende.

Hvis du selv ligger inde med en lokalplan eller nogle bestemmelser, der er gode, så skriv meget gerne til os. Vi er på jagt efter de bedste eksempler.

Det nye webværktøj bliver lanceret i slutningen af august/ september måned. Hvis du abonnerer på Byplanlaboratoriets nyhedsbrev, så får du besked, når det er klar til brug.

TEMA Tryghed og indbrudsforebyggelse i planlægningen

Projekt Bo Trygt

Fysisk planlægning og trygge byer

Tryghed er den lim, der får vores samfund til at hænge sammen. Når København og Aarhus f.eks. scorer højt på alverdens index for liveability, så handler det ikke kun om havnebade og cyklisme. Det handler også om, at man kan færdes trygt alle steder i byerne. Og det er ikke en selvfølge.

Af direktør Ellen Højgaard Jensen, Dansk Byplanlaboratorium

De trygge danske byer skyldes først og fremmest, at der er stor tillid borgerne imellem, men det skyldes også, at vores byer er åbne, overskuelige og forholdsvis blandede. Og her kommer byplanlægningen ind i billedet.

Gennem kommuneplanerne kan politikere og planlæggere skabe byer, hvor man møder hinanden på kryds og tværs, og gennem lokalplanerne kan man faktisk designe kvarterer uden skumle gyder og hække, hvor indbrudstyven kan gemme sig. Et kig i kommuneplanerne viser, at mange kommuner nævner tryghed. Men tryghed kan betyde mange ting. Handler det om, at den oplevede tryghed skal øges? Handler det om trafikikkerhed? Eller handler det om at undgå kriminalitet, vold, hærværk og

indbrud? Oftest er det en kombination af det hele.

Indbrudsforebyggelse i lokalplanarbejdet

I Byplanlaboratoriet undersøger vi under Bo Trygt projektet i første omgang lokalplanerne. Vi har stillet os selv spørgsmålet, hvilke reguleringsmuligheder der findes under gældende planjura. Vi fokuserer på kommende og eksisterende boligkvarterer med åben-lav bebyggelse, parcelhuse og villaer samt tæt-lav bebyggelse som række- og kædehuse. Men vi udvider langsomt feltet. Grundlæggende kan man sige, at et levende bykvarter, der opfordrer til leg og ophold, øger antallet af øjne på gaden – og dermed mindskes både

den oplevede utryghed og antallet af indbrud. Det er en win-win situation.

Projektets indhold er udformet i samarbejde med de fire Botrygt-kommuner Aarhus, Sønderborg, Furesø og Hjørring samt en arbejdsgruppe bestående af Sønderborg, Furesø, Ballerup, Køge og Københavns Kommuner samt kriminalpræventive eksperter. Resultaterne formidles gennem et interaktivt værktøj på Byplanlaboratoriets hjemmeside og til november afholdes et helt nyt kursus om emnet.

Projektet er igangsat af Bo trygt-initiativet stiftet af Realdania, TrygFonden, Videncentret Bolius og Det Kriminalpræventive Råd.

En plan mod indbrud

Det fysiske miljø har stor betydning både for den oplevede tryghed og den egentlige risiko for kriminalitet, herunder bl.a. indbrud. Indtænkes præventive, fysiske tiltag i udformningen af vores byer kan det medvirke til at skabe større tryghed og samtidig sænke kriminaliteten. Flere danske kommuner har taget kampen op mod indbrud i private hjem.

Af Anja Meier Sandreid, projektleder, Dansk Byplanlaboratorium

Der planlægges stadig mange parcelhusområder i Danmark. De er populære, men drømmen om privathed har ofte en bagside – blandt andet i form af indbrud. Tallene taler deres klare sprog. Villaer er uden sammenligning den foretrukne boligtype for indbrudstyve. I 2019 blev 77% af indbrud i Danmark begået i villaer, selvom boligtypen kun tegner sig for 58% af danske husstande iflg. Det Kriminalpræventive Råd.

Villaområder findes tilbage fra 1800-tallet, men det store boom kommer med bilens udbredelse.

I 1950'erne og 1960'erne blev mange enkle etplanshuse opført, i 1970'erne kom typehuse på halvanden etage med saddeltag til, ligesom der i dag opføres en del nye boligområder med lignende arkitektur. I samme periode er vores byer i højere grad blevet funktionsopdelt. I dag er størstedelen af private boliger tomme i dagtimerne, mens erhvervsområderne står tomme i aften- og nattetimerne. Det skaber gode muligheder for hærværk og indbrud.

Fortsættes

”

Hvad er det for en type arkitektur, vi har, og som vi ønsker. Og hvad gør vi med al den bygningsmasse, der allerede er opført. Hvis du kigger på 1970'ernes byplanlægning, hvor man lavede sovebyer og så med et lukket stisystem bag husene. Det er jo det, vi i dag kalder flugtveje for indbrudstyre.”

Peter Esbech Mathiesen, Arkitekt i Hjørring Kommune og del af "Hjørring fri for indbrud".

Indbrud og kriminalitet kan forebygges med naturlig overvågning. Men i villa- og parcelhuskvarterer kan carporte og høje hække være årsag til, at udsyn og overblik mindskes plus, at tyven får nemme gemmesteder

Indbrud bag ligusterhækken

Der er flere grunde til, at villaer oftere er udsat for indbrud end andre boligtyper. Risikoen for at blive opdaget i en villa eller et parcelhus er mindre end andre boligtyper. Der er ofte relativ stor afstand til naboer, og med et stakit eller en hæk rundt om hvert hus og ofte også carporte eller skure har indbrudstyven nemme gemmesteder. En typisk villa byder også på flere flugtveje igennem terrasse- eller kælderdøre. Tyvenes aktivitetsniveau er højt i de perioder, hvor folk typisk ikke er hjemme. I villaer sker indbrud fortrinsvis mellem kl. 17 – 20 i det mørke halvår. Derudover sker der flest indbrud i ferierne.

COVID-19 har dog vendt op og ned på indbrudsmønsteret. I 2020 blev der anmeldt 17.430 indbrud i danske huse, lejligheder og sommerhuse. Det er det laveste antal indbrud siden 1977 og en halvering i forhold til 2014 ifølge Danmarks Statistik. Coronapandemien har ændret vores hverdag på mange måder. Mange har arbejdet hjemme-

fra, haft børn hjemme fra daginstitution eller skole og har undladt at tage på ferie langt fra hjemmet. Det kan ses i indbrudsstatistikkerne. Men forventningen er, at indbrudsraten desværre stiger igen, når vores hverdag bliver som før. I 2019 var der tre gange så mange indbrud i private hjem i Danmark som i vores nabolande målt pr. indbygger. Derfor er der stadig brug for at forhindre indbrud i private hjem.

Kommuner forebygger indbrud

Flere danske kommuner har taget kampen op mod indbrud i private hjem. Med få greb kan indbrud i private boliger forebygges. Det mest oplagte er at indbrudssikre hvert enkelt hus. Kun hvert 12. hus i Danmark er godt sikret mod indbrud. Ifølge Bo trygt vurderes to tredjedele af husenes sikringsniveau som meget usikkert eller mindre sikkert. I Holland og England har der i flere år været lovkrav om indbrudssikring i nybyggeri af boliger. Det har betydet, at antallet af indbrud i de to lande er væsent-

ligt reduceret. Det har også været til politisk forhandling i Danmark, men lovgivning om indbrudssikring af boliger er det ikke blevet til.

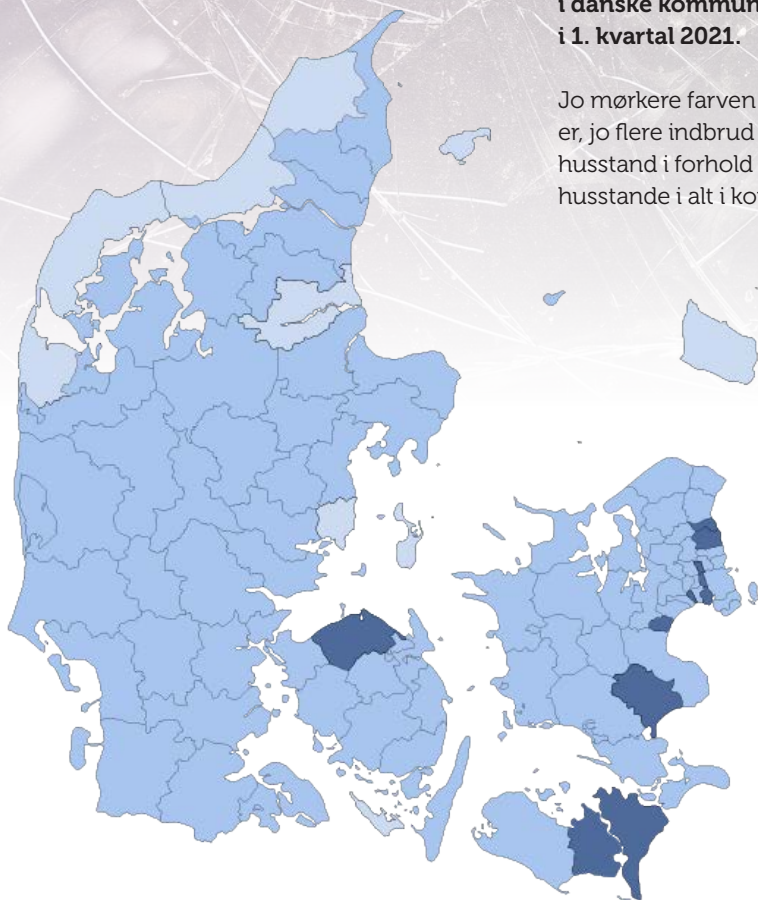
I stedet må man i Danmark bero sig på oplysning til og dialog med boligejerne. Det arbejde er Bo trygt-kommunerne i gang med. Her gælder det sikring af den enkelte bolig, hvor blandt andet skalsikring, belysning og hækkens højde kan tænkes ind i indbrudsforebyggelsen. På tryghedsvandring giver kommunens tryghedsmedarbejdere sammen med det lokale politi konkrete råd til indbrudsforebyggelse, men arbejdet med tryghed handler i lige så høj grad om at fordrø til det gode naboskab og nabohjælp. Det ved man virker. Kommunerne, der er med i Bo trygt, har desuden forskellige tilgange til indbrudsforebyggelse, som du kan læse mere om på de følgende sider.

Liv mellem husene

Igennem de seneste årtier har opfattelsen af kriminalitetsforebyggelse

Anmeldte indbrud i boliger i danske kommuner i 1. kvartal 2021.

Jo mørkere farven på kortet er, jo flere indbrud er der pr. husstand i forhold til antal husstande i alt i kommunen.

Kommuner med flest indbrud i forhold til antal husstande 1. kvartal 2021

Rødovre
Hørsholm
Hvidovre
Nordfyns
Gentofte
Vallensbæk
Herlev
Solrød
Faxe
Guldborgsund

Top 10

Kommuner med færrest indbrud i forhold til antal husstande 1. kvartal 2021

Læsø
Ærø
Bornholm
Lemvig
Hjørring
Odder
Jammerbugt
Samsø
Thisted
Mariagerfjord

Bund 10

ændret sig. I dag fokuseres ikke kun på en potentiel gerningsmand, men også på den konkrete situation, omgivelserne og muligheden for opsyn. Læs mere om dette i artiklen Bymiljø og kriminalitet. Det betyder, at kommunerne faktisk også kan nedbringe kriminalitet og indbrud ved at tage et kig på det fysiske miljø.

Indbrud og kriminalitet kan forebygges ved at inddrage kriminalpræventive principper i byplanlægningen og i udformningen af vores byer og boliger. Det har man bl.a. forsøgt at indtænke ved planlægningen af Egebjerggård i Ballerup Kommune, som også er beskrevet i dette tema. Ved forebyggelse af kriminalitet tænker de fleste måske på høje hegn og videoovervågning, men det kan faktisk have den modsatte effekt. I stedet skal der tænkes i en naturlig overvågning i byrum og omkring boliger. Placering af vinduer og døre i den enkelte bolig har f.eks. stor betydning. Her kan man desuden overveje, om beplantning og hegn hindrer udsyn og giver blinde

vinkler. Ved et kig på adgangsveje, stisystemer og p-pladser kan der også sikres naturlig overvågning af boliger, veje og fællesarealer.

Det handler om at skabe byrum og boligområder, hvor der færdes mennesker det meste af døgnet. En blanding af funktioner kan være en vej til det. Fællesarealer og byrum skal formes, så flere er interesserede i at færdes og opholde sig der. Tænk på Jan Gehls mantra om liv mellem husene. Kantzoner eller en klar markering af ejerforhold mellem områder, fx offentligt, halvoftentligt eller privat er andre greb, der virker kriminalpræventivt. Belysning omkring den enkelte bolig og på fællesarealer er ligeledes en effektiv måde at forebygge kriminalitet og indbrud. De otte kriminalpræventive råd finder du på næste side. Indbrudsforebyggelse og tryghed handler i bund og grund om at skabe godt forbundne og integrerede byområder. En god plan skaber færre indbrud og større tryghed.

Bo trygt

Bo trygt-samarbejdet har til formål at reducere antallet af indbrud i private hjem. TrygFonden, Realdania, Viden-centret Bolius og Det Kriminalpræventive Råd står bag initiativet. Tryghedsarbejdet sker i samarbejde med politiet og har primært været henvendt kommunernes borgere.

Furesø, Hjørring, Aarhus og Sønderborg Kommuner var de første Bo trygt-kommuner. Initiativet er nu udvidet med Esbjerg, Greve, Solrød, Hørsholm, Rudersdal og Allerød Kommuner.

Læs mere om nogle af Bo trygt-kommunerne på de følgende sider.

Et af de kriminalpræventive råd er at sikre mulighed for god synlighed og overblik over området f.eks. fra de enkelte boliger. Det kan gøres på mange måder eksempelvis forhaver med mere eller mindre åben karakter.

Hellere få, centrale stier end mange spredte er et andet af de kriminalpræventive råd til byplanlægningen. Indtænkes mulighed for ophold, og dermed øjne på gaden, er det endnu bedre.

Inddrag de kriminalpræventive principper

Som del af et pilotprojekt under Det Kriminalpræventive Råd blev der i 2014 udarbejdet otte kriminalpræventive principper. Følges de i planlægningen af byrum og boligområder kan det have en præventiv effekt overfor kriminalitet bl.a. indbrud.

1. Øjne på gaden

Giv by- og boligområder gode muligheder for menneskelig tilstedeværelse og opmærksomhed, særligt langs med færdselsårer og fællesarealer hvor folk færdes og opholder sig. Områder bliver mere trygge, hvis der er blandede funktioner og faciliteter til aktiviteter i store dele af døgnet. Tænk desuden i integrerede trafikmiljøer.

2. Overblik og synlighed

Sørg for god synlighed og overblik over området. Fx med bygningsdesign, der har vinduer og udsyn ud mod parkerings- og fællesarealer. Undgå blinde, inaktive og visuelt tillukkede facader.

3. Sikker transport og bevægelse

Stier og færdselslinjer med udsyn og åbenhed til siderne gør det muligt at orientere sig og skifte retning, hvis man føler sig utryk. Hellere få, centrale stier end mange spredte.

4. Tryghedsskabende belysning

Vælg en jævn belysning, som ikke blænder, uden generende lys fra andre lyskilder i området. Lys for fodgængere og cyklister – samt lys på steder man opholder sig – bør have god farvegengivelse og være behageligt.

5. Psykologisk ejerskab og ansvar

Tilstræb en klar markering af forskellige områdetyper i forhold til, om de er offentlige, halvoffentlige, halvprivate eller private. Det har betydning for beboernes ansvarfølelse, og giver personer udefra en fornemmelse af, hvornår de træder ind på et mere privat område. Gør grænserne tydelige med reelle eller symbolske barrierer som forskellige former for gangbelægning eller lave hække.

Kilde »Byplanlægning, der skaber tryghed«, udgivet af Det Kriminalpræventive Råd og Tryk fonden, 2014.

6. Opholds- og udfoldelsesmuligheder

Design de ydre arealer, så alle aldersgrupper er interesserede i at færdes og opholde sig der. Teenagere bør have aktivitetsmuligheder i nærheden af deres boligområde.

7. Renholdelse og vedligeholdelse

Send et signal om, at nogen passer på området med god renholdelse og vedligeholdelse af områders belægning, beplantning og byinventar. Jorden og hærværk skal udbedres hurtigst muligt, da det ellers kan medføre mere hærværk.

8. Fysisk beskyttelse og brug af sikkerhedsudstyr

Nogle steder kræver fysiske sikkerhedstiltag, men aflåste hegn og videoovervågning kan skabe utryghed og bør derfor opsættes med omtanke.

Bymiljø og kriminalitet

Opfattelsen af kriminalitet og forebyggelse af kriminalitet er ændret i de seneste årtier. Tidligere så man i overvejende grad kriminalitet som betinget af socialpsykologiske forhold, mens der nu er en parallel opfattelse af, at især omfanget af kriminalitet er et resultat af det moderne samfunds store muligheder for gevinst ved kriminalitet. Ved denne forståelse indgår bymiljøets karakter som en faktor, der enten vil hæmme eller fremme kriminalitet.

Af Karsten Nielsen, konsulent og direktør i TryggeByer

Den store stigning, der fandt sted i kriminaliteten efter 1960 i alle vestlige lande (i DK steg indbrud fx til det tidobbelte) og det lettere fald siden årtusindskiftet, kan forklares med begrebet "crime as opportunity". Altså i hvilken grad samfundet er eksponeret for kriminalitetsmuligheder. En stor del af forklaringen på stigningen efter 1960 skal findes i funktionstømninng af lokalområder, indflytning i ensformige boligområder, centralisering af handel og erhverv plus nye arbejdsmarkedsforhold. Det skabte tids- og brugsmønstre, der efterlod byområder uden mennesker og opsyn i store dele af døgnet. Modsat har der siden 1990erne været et fald i kriminaliteten, efter man har bestræbt sig på at besværliggøre kriminalitet ved planlægning af bymiljøer ud fra viden om forebyggelse og ved øget brug af teknisk sikring.

To tilgange, tre elementer

Den situationelle tilgang til forebyggelse af kriminalitet stammer fra

crime as opportunity-tankegangen. Hvor den socialpsykologiske tilgang fokuserer på personlige dispositioner for kriminel aktivitet hos den mulige gerningsmand, har den situationelle tilgang fokus på dét, der i den konkrete situation hæmmer eller fremmer kriminalitet. Den kriminelle handling sker kun, hvis der er en samtidig tilstedeværelse af 3 delelementer: en motiveret gerningsmand, et egnet offer og en situation uden formel eller uformelt opsyn. Hvis blot ét af de tre elementer udelukkes fx ved forebyggelse, vil den kriminelle handling derfor ikke finde sted.

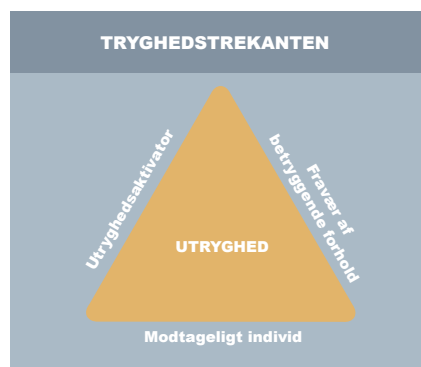
Utryghed ved at færdes og ophold i byområder er stort set uafhængig af den faktiske kriminalitet. Utrygheden er knyttet til individuelle forestillinger om kriminalitet og varierer afhængigt af køn, alder, sociale forhold mv., ligesom den spænder over mange følelsesnuancer. Gennemgående er der dog også stedspecifikke årsager til utryghed, fx dårlige oversigtsforhold, skjulesteder, mennesketomme områ-

der, "ingenmandsland", dårlig belysning og tegn på kriminalitet (fx graffiti). Især kan bymiljøets mulighed for formelt og uformelt opsyn medvirke til, at kriminalitet og utryghed udebliver. Derfor er kriminalitetsforebyggelse via planlægning og vedligeholdelse af bymiljøet af væsentlig betydning. Ved situationel forebyggelse spørges ofte, om der forskydes kriminalitet til andre steder eller andre former for kriminalitet (displacement). Ifølge forskningen sker en sådan forskydning kun i mindre grad. Tværtimod sker der ofte en spredning af forebyggelsesnytte til nærliggende områder.

Der er meget at vinde ved kriminalpræventiv byplanlægning. Det skal ikke blot ses som et element, der nedbringer kriminalitet og skaber større tryghed. Kriminalpræventiv byplanlægning tilfører også værdi til bymiljøet på mange andre niveauer i forhold til f.eks. ansvarlighed, borgerinddragelse plus skabelsen af mere levende og attraktive byområder.

Et situationelt perspektiv på kriminalitet: Kriminalitetstrekanten – kriminalitet ses som en 'naturlig' konsekvens af et sammenfald af en motiveret gerningsmand og et egnet offer/mål på et sted, hvor der er fravær af kontrol.

Et situationelt perspektiv på utryghed: Oplevelse af utryghed finder sted, når der er et modtageligt individ i kombination med en utryghedsaktivator på et sted under fravær af forhold, der virker betryggende.

Hjørring Indbrudsforebyggelse på tværs

I Hjørring mener de, at det, der virkelig virker, er handling fra borgerne selv. Vejen til at indfri visionen om at undgå indbrud sker derfor i samarbejde og dialog med borgerne. Hjørring Kommune vil være den mest indbrudssikre kommune i Danmark. Indsatsen mod indbrud sker i tæt samarbejde mellem politi, kommune og det lokale erhvervsliv for at realisere visionen om at skabe et "Hjørring fri fra indbrud", hvor indbrudsfrekvensen i kommunen falder markant.

Peter Esbech Mathiesen, Arkitekt i Hjørring Kommune og en del af "Hjørring fri for indbrud".

I den nordvestjyske kommune gælder indbrudsforebyggelsen især byen Hjørring, der er den største by i Vendsyssel, og hvor 40% af kommunens befolkning bor. Rundt om Hjørring centrum ligger forstæder med etageejendomme og især villa- og parcelhuskvarterer. Det er her indbrud skal forebygges. Men det kommer ikke af sig selv. Det kræver, at borgerne ved, hvordan indbrud kan forebygges. I Hjørring Kommune vil de derfor være den kommune i landet, hvor borgerne har den største viden om indbrudsforebyggelse.

Borgerne forebygger indbrud

En af de vigtigste veje dertil har været at udbyde tryghedsvandring til grundejer- og boligforeninger. På tryghedsvandringerne får deltagerne råd om, hvordan området og det enkelte hus kan gøres mindre attraktivt for en indbrudstyv.

Tryghedsvandring i villakvarter i Hjørring. Erfaringen i Hjørring er, at det giver en vis tyngde og skaber tillid, når kommune, politi og det lokale erhvervsliv stiller op sammen i mødet med borgerne. Foto: Hjørring fri for indbrud.

” Omdrejningspunktet i den rådgivning og sparring, vi giver igennem samarbejdet, er vigtigheden af at klæde borgeren bedst muligt på til at træffe de sikringsmæssige tiltag, der giver tryghed og mening for dem i deres bolig.

Søren Panum, politiassistent, Nordjyllands Politi og en af "Hjørring fri for indbrud"

På turen lærer deltagerne at se på deres bolig og kvarter med kriminalpræventive briller. Måske er hækken for høj, eller der er mørkt rundt om boligen, hvilket giver indbrudstyven nemme gemmesteder. Det kan f.eks. være at skifte låsen, montere hasper på vinduerne eller at sørge for bedre belysning. Ofte skal der få konkrete tiltag til ved den enkelte bolig.

Det handler samtidig om at skabe ejerskab til indbrudsforebyggelse i et givent boligområde og hjælpe det gode naboskab på vej. Den bedste indbrudssikring er ikke kun sikring af det enkelte hus, men også et par vågne øjne fra naboen. I Hjørring opfordres borgerne til at tilmelde sig nabohjælp, som man ved har en kriminalpræventiv effekt.

” Det handler om at få boligejerne til at tage ansvar for deres område og ikke bare lukke sig inde i hver sin lille borg.

Peter Esbech Mathiesen, arkitekt i Hjørring Kommune og en del af "Hjørring fri for indbrud"

Hjørring Kommune og lokalpolitiet ønsker at skabe synlighed om indbrudsforebyggelse. De afholder eksempelvis borgermøder, deltager i uddannelsesmesser eller kulturelle events i kommunen for at skabe synlighed om tryghed og indbrudsforebyggelse. Søren Panum (tv.) og Peter Esbech Mathiesen (th.) med en af plancherne, der bruges til events. Foto: Hjørring fri for indbrud.

Samarbejde på tværs

Nordjyllands Politi og Hjørring Kommune har siden 2016 arbejdet sammen for at realisere visionen om at blive den mest indbrudssikre kommune i landet. Siden 2018 har Hjørring Kommune desuden været en del af Bo trygt. I Hjørring er indbrudsforebyggelse en fælles indsats, hvor kommune og politi samarbejder med private aktører som erhvervsliv samt grundejer- og boligforeninger.

Alle er velkomne til at blive en del af indsatsen om at skabe et indbrudsfrit Hjørring. Samarbejdspartnerne tæller bl.a. lokale låsefirmaer, entreprenører, snedker- og tømrerfirmaer og arkitektfirmaer. Netværket bag "Hjørring fri for indbrud" mødes halvårligt. I netværket kan kommune, politi og erhvervsliv bidrage fra hvert deres fagområde. Formålet er at pulje viden og vidensdele på det indbrudsforebyggende område.

Det handler om synlighed og dialog med bl.a. boligejere om indbrud. Politi og kommune med fælles stand foran det lokale byggemarked. Foto: Hjørring fri for indbrud.

Politi bidrager eksempelvis med information om, hvor i kommunen indbrud sker, og på baggrund af de data kan der udpeges såkaldte hot spot-områder, hvor der skal være ekstra fokus på indbrudsforebyggelse. Politiet har mulighed for at komme med input ift. indbrud, når kommunen udarbejder nye lokalplaner. Lokale håndværkere kan rådgive borgerne i eksempelvis skalsikring af deres bolig, og i det lokale byggemarked er der blevet opsat mærkning om hvilke beslag, kunderne skal vælge, hvis de vil vælge beslag, der gør livet som indbrudstyv sværere. Samarbejdet betyder, at der kan tænkes på tværs.

Der er dermed ikke en vej til indbrudsforebyggelse, men en lang række tiltag, der tilsammen udgør indsatsen. Noget tyder på, at indsatsen virker. I 2020 var Hjørring Kommune en af de kommuner i Danmark med færrest antal indbrud målt pr. husstand.

Indbrud i Hjørring Kommune

Nummer **94 ud af 98** på listen over kommuner med flest indbrud pr. husstand.

Seneste antal: **10** (0.00032 indbrud pr. husstand)

Højeste antal: **129** (4. kv. 2019)

Laveste antal: **10** (1. kv. 2021)

Kilde: Bo trygt og Danmarks Statistik

Egebjerggård i Ballerup Kommune set fra luften i 2019. Der er mange forskellige boliggrupper med hver deres identitet. I en bue fra venstre mod højre ses henholdsvis etape 1, 2, 3 og 4, med den ældre skole i midten. Foto: Ballerup Kommune/JW Luftfoto, 2019.

Egebjerggård

Et kriminalpræventivt og trygt eksperimentbyggeri

Egebjerggård i Ballerup og i Sibeliusparken i Rødovre var 1980'ernes kriminalpræventive og tryghedsskabende eksperimentbyggerier. Et kig på processen omkring opførelsen af Egebjerggård afslører, hvilke tryghedsskabende og indbrudsforebyggende tiltag, der har virket – og stadig virker.

Bo Grönlund, arkitekt maa, lektor emeritus, Det Kongelige Akademi

Egebjerggård blev udbygget i 4 etaper 1987-1996. I lokalplanerne for etape 1 til 4 i Egebjerggård finder man en progression i krav relaterede til kriminalprævention og tryghed. Etape 1 lægger ud med samling af trafikarter, blandede funktioner, boliggrupper med egen identitet samt arealer til fælleshuse og bolignære friarealer. Etape 2 strammer op med indgangsdøre, som vender mod gaden, fokus på forhaver med fast hegn, som man kan se hen over, og opbevaringsrum som forhindrer at indsynet mindskes. I etape 3 tilføjes brugermedvirken og krav om kommunegodkendt anlægs- og plejeplan for udearealer samt et præcist krav til et 1,2 m højt fast hegn ved haver mod gade. Etape 4 tillader højere byggeri, men har ikke egentligt noget nyt om kriminalprævention og tryghed. Samlet for de 4 lokalplaner kan det bl.a. konstateres, at der ikke er bestemmelser om gavle, vinduer og balkoner/altaner, samt at der er uklare/varierende bestemmelser om adgangsforhold.

Vejen dertil

Egebjerggård er specielt på den måde, at Statens Byggeforskning (SBI) ved arkitekt Erik B. Jantzen hjalp kommu-

nen med et bykvarterkatalog med udformningsprincipper samtidig med, at han deltog i arbejdet med Dansk Standards anvisning for forebyggelse af vold og hærværk. Der var tale om parallelle og delvist sammenknyttede processer. Anvisningen blev færdig i 1990 (senere let revideret som DS/INF 470, 2004). Den handler om integration og samlokalisering, overskuelighed og synlige mennesker, strukturering af tilhørsforhold, befolkning af fællesarealer, muligheder for god vedligeholdelse og karakteren af barrierer.

Et bykvarterkatalog for Egebjerggård blev konkretiseret i den videre proces, og de vigtigste bindinger blev fastlagt i en lokalplan for hver etape, den sidste vedtaget i 1992, to år efter at DS-anvisningen var blevet publiceret. De første etaper af Egebjerggård blev således vedtaget, imens DS-anvisningen stadig var ved at blive formuleret.

Omkring halvdelen af anvisningens punkter er helt opfyldte i Egebjerggårds etaper 1-4, og ca. halvdelen er delvist opfyldte. Set i bakspejlet kunne anvisningen på enkelte punkter have været mere detaljeret, uden at det ville være gået ud over dens generelle anvendelighed.

En senere plan fra 2014 for hele Egebjerggård er i hovedsag en bevarende lokalplan (nr. 132). En nyskabelse er her krav om cykelparkering ved nybyggeri. Den eneste ændring for den eksisterende bebyggelse er muligheden for en grøn zone ved facader i etape 4 i den ene side af Egebjerg Bygade, hvor fodgængerne går meget tæt på store boligvinduer. Denne mulighed er endnu ikke udnyttet.

Det gode ved Egebjerggård

Ser man på Egebjerggård i dag, har området mange kvaliteter. Der er kun lidt kriminalitet og stor oplevet tryghed. Kvaliteterne, der virker tryghedsskabende, er bl.a. klare tilhørsforhold på flere niveauer, der giver psykologisk ejerskab og ansvarlighed. En del døre vender ud mod gaderne i bebyggelsen. Boligerne er organiseret i overskuelige sociale grupper med varierende ejerforhold og med hver deres fælleshuse. Der var fra starten og også i dag beboerinddragelse og krav om grundejerforeninger.

Bebyggelsen er karakteriseret af varieret arkitektur og menneskelig skala, som skaber det modsatte af et anonymt miljø. Kunst er også medtænkt i planlægningen. Butikker, skoler

Egebjerggård blev udbygget i 4 etaper 1987-1996 som et kriminalpræventivt og tryghedsskabende eksperimentbyggeri. Foto: Bo Grönlund.

Egebjerg Bygade i etape 4 med store vinduer i stueetagen direkte ud til fortovet. Den bevarende lokalplan fra 2014 tillader etablering af en grøn kantzone her, men den er endnu ikke kommet. Foto: Bo Grönlund.

og institutioner er indenfor gang- og cykelafstand, og man bruger ikke ret meget bil til ture internt i området. Folk som lufter hunden går også regelmæssige ture. Der er mange opholds- og udfoldelsesmuligheder på fællesarealer samt almindeligvis god vedligeholdelse, selvom f.eks. Per Kirkebys murskulpturer nu trænger til algerens.

Byplanmæssige svagheder

Der er dog en del tilbage at ønske ift. indarbejdelse af kriminalpræventive principper. Overskueligheden er ikke helt god alle steder, og "øjne på gaden" er der ikke mange af undtagen i nærheden af Netto. Der er i Egebjerggård samlet set 60 km gader og stier til ca. 1600 personer, svarende til 38 m per person. Det er ca. 4,5 gange mere end i et almindeligt villakvarter, som har ca. 8 m vej per person. Bl.a. derfor møder man i gennemsnit i Egebjerggård under 1 person/100 meter, når man er ude at gå. Der kræves mindst 3 personer per 100 m for at skabe en oplevelse af kontinuerlig social kontrol, hvis der alene ses på "øjne" i det offentlige rum. Ser man på hele området, er der for mange stier og bagstier samt en del for korte synslinjer, som

giver få synlige mennesker.

Der er desuden en del stræk uden døre mod gaden og/eller med bagsider mod gaden samt en del indgange eller opgange i porte. Flere steder er der stræk med små eller ingen vinduer mod gader eller stier pga. energikrav, en butiksbagside og en ældre halbagside med en lang murskulptur foran. Udsyn og kontakt forhindres desuden flere steder pga. blinde gavle, især i etape 4. En del skure skjuler overblikket i øjenhøjde, og en del balkoner har ugenomsigtige rækværker. Sluttilt findes en del nicher langs med gaderne og en del vinduer for tæt på fodgængere, som resulterer i nedrullede gardiner eller blændede vinduer pga. manglende kantzoner.

Virker det?

Egebjerggård er blevet evalueret to gange mht. kriminalprævention og tryghed, dels i "SBI-Byplanlægning 72" fra 1996, dels i SBI "By og Byg resultater 022" fra 2002. Rapporten fra 1996 opsummerede, at de kriminalpræventive og tryghedsskabende principper i hovedsagen er overholdt, og at kriminaliteten i området var lav. I udgivelsen fra 2002 blev det konstateret, at der er stor tryghed og meget lidt

hærværk. Samlet set har Egebjerggård flere væsentlige forudsætninger for at kunne fortsætte med at fungere som et trygt boligkvarter. Ved besøg i maj 2021 kunne det konstateres, at området forsat stort set er fri for hærværk og graffiti. Men flere steder møder man skæve gadelamper og skilte, der vidner om påkørsler, hvilket skyldes en markant stigning i antallet af biler kombineret med de bevidst trange og besværliggjorte forhold for bilisterne. Men det er småting. Overordnet set er det i Egebjerggård i høj grad lykkedes at skabe en boligbebyggelse med mindre kriminalitet, hærværk og indbrud.

Erfaringerne fra Egebjerggård i forhold til kriminalprævention og tryghedsskabelse er, at alle principperne ikke altid behøver at være opfyldt samtidig for at få en god bydel. Men hvor lidt eller hvor meget, der er nødvendigt, afhænger sandsynligvis af, om beliggenheden er mere perifer, som i Egebjerggård, eller er mere central i bystrukturen som i og ved bymidter og trafikknudepunkter.

Byplanlægning med tyvens øjne

Nabohjælp, tryghedsvandring og undervisning har virket: Det høje indbrudstal i Furesø Kommune er faldet drastisk. Nu vil kommunen også teste, om man kan planlægge sig til boligområder, der i deres fysiske udformning er mindre attraktive for indbrudstyve.

Af journalist Emilie Koefoed

Jeg vogter her! står der på et skilt med et billede af en schæferhund. Inde i flere af de gule parcelhuse sidder folk, coronahjemsendte, ved deres computere. En mand ordner have, et ældre par vender tilbage i bil fra indkøb. Ellers er der stille på en hverdagsformiddag i Grundejerforeningen Baunehøjpark – et boligområde, der ligger naturskønt i en lille lomme mellem skov og fredede områder med udsigt til Farum Sø. Foråret er begyndt at vise sig, og mirabelletræerne drysser allerede hvide kronblade.

Sådan oplever man måske området, hvis man er almindelig besøgende i Baunehøjpark. En anden måde at se det på er fra tyvens perspektiv, og da er det helt andre ting, man noterer sig: de lukkede gavle uden vinduer eller døre, de mange hække, de snørklede stier.

Bagstier kan være en flugtvej for indbrudstyve.

Det er med tyvens øjne, at borgerne pludselig ser deres eget boligområde, når kommunen tilbyder tryghedsvandring med eksperter i indbrudsforebyggelse. Her får borgerne bedre forståelse for de fysiske forhold ved deres huse, haver og fællesområder, der gør det nemmere at være indbrudstyv. Vandringerne er en del af Furesø Kommunes samlede tryghedsindsats.

Bekæmpelse af uønskede besøg

Mange indbrud i Danmark sker i villa- og parcelhuskvarterer, Nordsjælland er særligt plaget. Furesø Kommune har tidligere været værst ramt med 450 indbrud om året i gennemsnit. Men siden 2016, hvor man begyndte at arbejde fokuseret med tryghed, er indbrudstallet mere end halveret. Som den første kommune i landet deltog Furesø i 2018 i den nationale kampagne Bo trygt. Kommune og politi samarbejder om initiativer som nabohjælp, tryghedsvandring og foredrag for borgerne samt undervisning af kommunens personale. Det er alt sammen med til at udbrede kendskabet til de kriminalpræventive principper og fysiske tiltag, som man ved virker indbrudsforebyggende.

Nu vil Furesø Kommune gå skridtet videre og arbejde med tryghed og indbrudsforebyggelse i selve planarbejdet. En ting er nemlig at kende til og formidle principperne, men en anden og langt sværere øvelse er at gøre noget konkret ved bygninger og de omgivende arealer. En arbejdsgruppe deltager derfor i et projekt under Dansk Byplanlaboratorium, der skal teste, hvor langt man kan komme med de kriminalpræventive principper, når man planlægger nye boligområder eller omdanner et eksisterende. Baunehøjpark er første case, hvor Furesø Kommune vil se på, om man gennem en lokalplan kan ændre det fysiske miljø i et boligområde for at bekæmpe indbrud.

“Det er helt nyt for os at arbejde med, og vi syntes, det ville være spændende at se, hvad vi kan gøre i et eksisterende boligområde”, fortæller Ann Theill Johansen, landskabsarkitekt og planlægger i Furesø Kommune. Hun deltager i øjeblikket i arbejdsgruppen, der bl.a. skal vurdere, hvilke bestemmelser kommunen har hjemmel til at indarbejde i en lokalplan.

Valget faldt på Baunehøjpark, hvor grundejerforeningen i forvejen var i gang med at skrive et forslag til en lokalplan for bl.a. at sikre området oprindelige arkitektur. Desuden er Baunehøjpark hårdere ramt af indbrud end andre områder i kommunen.

Labyrintiske ligusterhække

Baunehøjpark er opført i slutningen af 1960'erne og består primært af række-, parcel-, og kædehuse i samme gule mursten. Bebyggelsen ligger på begge sider af et ca. fem hektar stort grønt område og er bundet sammen af et gennemgående stisystem.

De mange stier med hække bugter sig og zigzagger, så man hurtigt kun kan se grønt omkring sig, og det giver et dejligt indtryk af natur. Men det er samtidig fine forhold for indbrudstyre på flugt, forklarer Bo Grönlund, lektor emeritus og arkitekt, som fører an på den vandring, Byplanlaboratoriet har sat i stand mellem kommunens tryghedsmedarbejder, byplanlæggere og grundejerforeningen.

Flere steder i Baunehøjpark betyder lukkede facader ud mod vejen, at der i mindre grad er de øjne på gaden, der ellers kan forebygge kriminalitet og indbrud.

Ét af de vigtigste og mest effektive kriminalpræventive principper, tilføjer han, er øjne på gaden, dvs. at sørge for at alle, der bevæger sig rundt på gader og stier, altid er synlige for beboere og andre i området.

I Baunehøjpark har en del af husene imidlertid indgang på siden, væk fra gaden. Flere af enderækkehusene har ingen vinduer i gavlen.

Det er typisk for villa- og parcelhuskvarterer opført i 1960-70'erne, at døre og vinduer ofte er placeret væk fra vejen, og at omfattende stisystemer adskiller gående og bilister. Nye bebyggelser og kvarterer har dog lignende udfordringer. Tendensen er, at folk forskanser sig mere og mere med hække, hegn og huse, der skjuler sig bag store carporte eller vender ryggen mod gaden.

Flere øjne på gaden

I Baunehøjpark — og i lignende bebyggelser — kan man få flere øjne på gaden ved at lave vinduer i gavlene, forklarer Bo Grönlund. Hvis man fjerner nogle af de små stier mellem husene, kan man samtidig begrænse flugtveje.

Den slags fysiske ændringer er netop noget, man godt kan gøre muligt i en lokalplan. Men det kræver, at grund-

ejerne selv vil, siger Ann Theill Johansen. Ofte stejler bolig-ejere over tiltag, der øger synligheden, fordi det strider mod et ønske om privatliv, forklarer hun.

“Man kan godt tillade, at folk fjerner stier og udvider haverne i stedet, men man kan ikke kræve det af dem. Og man kan godt skrive i en lokalplan, at man skal have lave hække, men det er et stort arbejde, du skal ud at foretage efterfølgende, hvis du skal håndhæve det. Så borgerne skal selvfølgelig være med på den; de skal ville det her. Det er derfor, vi bruger så meget tid på at oplyse dem,” forklarer Ann Theill Johansen.

Vandring i Baunehøjpark for at undersøge hvordan tryghed og indbrudsforebyggelse kan indtænkes i en ny lokalplan.

Efter vandringen har Grundejerforeningen Baunehøjpark i hvert fald fået viden og nogle idéer, som de vil overveje i deres udkast til en lokalplan, siger næstformanden Morten Heinemann, som selv har haft indbrud to gange, mens han har boet i området.

“Folk kerer sig meget om de grønne områder i vores bebyggelse og vil gerne beholde dem, som de er. Men i det arbejde, vi har været igennem med at udarbejde et udkast til en lokalplan, har vi behandlet det grønne område som et hele og ikke talt særskilt om de stier og de små lommer af grønne områder, vi har mellem boligerne. Det må komme an på en prøve, om der i grundejerforeningen er stemning for via lokalplanen at gøre det muligt at inddrage nogle af de små grønne områder i de tilstødende grunde,” siger han.

Indbrud i Furesø Kommune

Nummer **59 ud af 98** på listen over kommuner med flest indbrud pr. husstand.

Seneste antal: **18** (0.00104 indbrud pr. husstand)

Højeste antal: **100** (1. kv. 2018)

Laveste antal: **18** (1. kv. 2021)

Kilde: Bo trygt og Danmarks Statistik

Furesø bekæmper uønskede besøg

Furesø Kommune var i mange år hårdt ramt af indbrud, men på få år er indbrudstallet mere end halveret. Borgmester i Furesø Kommune, Ole Bondo Christensen (A) fortæller om det systematiske samarbejde mellem kommune, grundejere og politi.

Af journalist Emilie Koefoed

Borgmester Ole Bondo Christensen (A), Furesø Kommune.

Hvorfor har Furesø fokus på indbrudsforebyggelse?

“Vi lå højt på indbrud for nogle år tilbage, men vi har i Furesø Kommune reduceret vores indbrudstal meget kraftigt de sidste 4-5 år – med mere end en halvering. Corona har selvfølgelig spillet ind her det sidste års tid, men den faldet kom også inden.

At være udsat for indbrud giver utryghed, så hvis vi kan forebygge indbrud, skaber det omvendt tryghed. Og der er ingen tvivl om, at en følelse af tryghed er afgørende for, om man oplever, at man bor i en god kommune. Derfor ser vi det som en vigtig velfærdsindsats at nedbringe antallet af indbrud, og derfor synes vi som kommune, at selvom det primært er en politiopgave at forebygge og straffe kriminalitet, er det vigtigt for os at gå ind i.”

Hvordan arbejder I med tryghed?

“Vi har fokuseret på tryghed i mange år og haft flere samarbejder med politi og grundejerforeninger. Vi har også haft en særlig borgergruppe, der har arbejdet med emnet, og Bo trygt-kampagnen har forstærket indsatsen. Kommunen tilbyder tryghedsvandring, kommunikation og viden til

grundejerforeninger om indbrudsforebyggelse særligt op til jul og andre højtider. Vi holder møder i de forskellige bydele, hvor vi har inviteret politiet med, og nogle gange har vi også en indbrudstyv med til at fortælle om, hvad han kigger efter.

Alle kommuner arbejder selvfølgelig med tryghed på en eller anden måde, men det systematiske samarbejde mellem boligforeninger, grundejerforeninger, politi og kommune er der ikke så mange kommuner, der har startet op. Vi har været ude hos andre kommuner i Nordsjælland og fortælle om, hvordan vi arbejder, og flere af dem er efterfølgende gået ind i Bo trygt-samarbejdet.”

Har I afsat mange ressourcer til formålet?

“Arbejdet med at nedbringe indbrudstallene er så vigtigt for os, at vi har valgt at allokere en medarbejder i kommunen til det. Det er også en forskel fra andre kommuner. Vores indsats er samtidig spredt over mange forskellige kommunale områder, og vi prioriterer f.eks., at vores vej- og parkfolk og vores sosu-medarbejdere får ny viden, så de også kan bruges i indbrudsforebyggelsen. De kører

jo meget rundt i områderne og kan holde særligt øje. Endelig har vi brugt ressourcer på at holde informationsmøder og informere borgerne. Så det er en bred palet, og det kræver selvfølgelig, at man vælger at bruge nogle ressourcer.

I vores kommende kommuneplan lægger vi vægt på, at det skal være trygt at færdes i byen, men det skal også være trygt i de enkelte boligområder. Vi tænker indbrudsforebyggelse ind og ser på de fysiske forhold omkring boligen, altså veje, belysning og beplantning. Vi skal være opmærksomme på, hvordan vi gør det åbent og lyst og svært at skjule sig. Det skal ikke være nemt at liste af sted på stier med tyvekoster.”

” Vi holder møder i de forskellige bydele, hvor vi har inviteret politiet med, og nogle gange har vi også en indbrudstyv med til at fortælle om, hvad han kigger efter.

Ole Bondo Christensen, borgmester i Furesø Kommune.

Sønderborg Indbruds- forebyggelse i lokalplanerne

På Linbækvej i Vollerup er lave hække et karaktertræk, som nu er skrevet ind i en bevarende lokalplan. Den nye lokalplan er samtidig med til at forebygge indbrud.

Sønderborg Kommune har i mere end to år deltaget i et pilotprojekt sammen med Bo trygt og det lokale politi om at nedbringe antallet af indbrud i kommunen og forbedre den oplevede tryghedsfølelse blandt borgerne. En del af dette arbejde har fundet vej ind til kommunens lokalplansarbejde.

Af kommunikationskonsulent Kirsti Madvig Olesen, Sønderborg Kommune

I Planafdelingen i Sønderborg Kommune har byplanlæggerne et stigende fokus på at indarbejde indbrudsforebyggende tiltag i lokalplanerne. Åbne forhaver med ingen eller lav hæk, hvor der er et godt udsyn til huset fra vejen, er et af de grundlæggende råd fra Bo trygt. Planlægningen af beplantning, adgangsveje, fællesarealer og belysning har betydning for, hvor attraktivt – eller måske nærmere hvor uattraktivt – et område er for indbrudstyre.

”Man kan skal sikre sit hus på mange måder fx ved at sætte lys op eller montere ekstra låsemekanismer på døre og vinduer. Men de første og meget afgørende overvejelser, en tyv gør sig, sker allerede ved skellet. Den grundlæggende fornemmelse af åbenhed og synlighed i kvarteret kan vi påvirke i lokalplanen. På den måde kan vi være med til at gøre et helt lokalområde mere trygt at bo i, fortæller chef for Plan & Myndighed i Sønderborg Kommune Sille Marcussen Dall, der er en del af projektgruppen for samarbejdet med Bo trygt og Politiet.

Indvendinger mødt med dialog

Men en lav hæk og dermed et mere frit udsyn til huset harmonerer ikke altid med den enkelte boligejers ønske om følelsen af privatliv. De to første lokalplaner, hvor kommunen bevidst har indarbejdet indbrudsforebyg-

gende tiltag, blev endeligt vedtaget i marts 2021 – men ikke uden en række indsigelser fra borgerne.

I begge tilfælde er der tale om bevarende lokalplaner, hvor forholdsvis åbne forhaver i forvejen var et karaktertræk i området. Her var det oplagt at indarbejde Bo trygts anbefaling om, at hækken ud fra et indbrudshæmmende princip højst må være 120 cm. høj. Dette krav blev mødt med en del modstand, og i den ene af de to planer endte det da også med et kompromis på 150 cm. Derudover havde borgerne betænkeligheder i forhold til muligheden for at indbrudssikre vinduerne. I lokalplanen fastsættes, at originale vinduer på bevaringsværdige bygninger i videst mulige omfang skal bevares, men alligevel er der mulighed for at indbrudssikre dem indefra.

”Når vi arbejder med lokalplaner, er det vigtigt med en god dialog med de høringsberettigede, og vi skal heller ikke være bange for at finde kompromisser, så længe vi bevæger os i den rigtige retning. Mange indsigelser bunder desuden i manglende viden. Fx findes der i dag mange muligheder for at indbrudssikre ældre vinduer uden at ændre ved deres udtryk, ligesom vinduesproducenterne har et stadigt større fokus på at tænke indbrudssikring ind i nye produkter, siger Sille Marcussen Dall.

Formidling er vigtigt

Der er mange faktorer, der spiller ind i forhold til at skabe trygge boligområder. Formidlingen til borgerne om, hvad de selv kan gøre, er blevet en vigtig del af planarbejdet.

– I samarbejde med politiet og Bo trygt kan vi tilbyde fx grundejerforeninger og landsbylaug at få besøg af en indbrudsforebyggelsesekspert, ligesom det lokale politi har en mobil informationsvogn, de kører ud med, hvis et kvarter pludselig er særligt udsat for indbrud. Derudover tilbyder vi i samarbejdet såkaldte tryghedsvandinger, hvor vi så at sige tager tyvens briller på og går en tur i området. Det er en øjenåbner for mange, ofte kan forholdsvis små ændringer gøre en stor forskel, slutter Sille Marcussen Dall.

Indbrud i Sønderborg Kommune

Nummer **82 ud af 98** på listen over kommuner med flest indbrud pr. husstand.
Seneste antal: **27** (0.00075 indbrud pr. husstand)
Højeste antal: **209** (4. kv. 2018)
Laveste antal: **21** (4. kv. 2020)

Kilde: Bo trygt og Danmarks Statistik

Byerne og det stigende havvand:

Hvordan får man politikerne til at tage valg, der rækker 50 år frem?

Kommunikation og borgerinddragelse er svære dimensioner i planlægningsarbejdet. Når det handler om tilpasning til stigende havvand, så får udfordringen en ekstra dimension, for både trusler og løsninger kommer tæt på den enkelte grundejer. Velfærd, økonomi og store følelser er i klemme. Kommunikation og borgerinddragelse er væsentlige temaer, når vi spørger kommunerne om, hvor der kan være brug for kompetenceudvikling i arbejdet med det stigende havvand.

Af projektleder, cand. techn. soc. Michael Nørgaard, Dansk Byplanlaboratorium

Dansk Byplanlaboratorium har for Realdania undersøgt, hvilken viden og kompetenceudvikling de danske kystkommuner efterspørger i arbejdet med det stigende havvand, særligt med fokus på de planfaglige og tværfaglige dimensioner i arbejdet. Tilbage står, at opgaven med borgerinddragelsen fremhæves af stort set alle interviewede som en aktuell og udfordrende opgave, man ikke føler sig rustet til eller har den nødvendige faglighed eller ressourcerne til at løfte.

Det stigende havvand og planlægningen

Men først lidt om interviewundersøgelsens hovedfokus; planlægningen. Lovændringen fra 2018 betyder, at udpegning af områder, der er truet af oversvømmelse, skal ske senest i førstkommande kommuneplan, for de fleste kommuner vil det sige i 2021. Alternativt kan det ske med kommuneplantillæg – en "temaplan". Kommuneplanen skal indeholde retningslinjer om udpegning af områder, der kan blive udsat for oversvømmelse eller erosion. Loven angiver ikke hvilket datagrundlag eller oversvømmelseskilder, der skal ligge bag. Det skal fremgå om eksisterende eller nye rammer helt eller delvist ligger i et udpeget område. Kommuneplanrammen kan, men skal ikke, indeholde oplysninger om, hvilken type af afværgeforan-

staltning, der skal etableres. Der skal i redegørelsesdelen også redegøres for sammenhæng med øvrige kommuner. Ifølge interviewundersøgelsen peger mere end halvdelen af de interviewede på, at kommunen anvender kommuneplanen aktivt, mens ca. 40 % anfører, at man ikke bruger kommuneplanen eller ikke fremhæver eller nævner aktiv brug af kommuneplanen. En del af de interviewede nævner "anden planlægning, fx strategiplaner, blå planer o.a., der ikke nødvendigvis har et ophæng på de planer, der udarbejdes ifølge planloven. Kun få af de interviewede kommuner nævner, at de arbejder aktivt med det stigende havvand i lokalplaner. Når det sker, så er det ofte begrænset til koter.

Planlægning i planlovens forstand anvendes i mindre omfang målrettet i arbejdet med det stigende havvand, formentligt ofte i et omfang der indløser de formelle krav. Der er derfor potentiale for at formidle og inspirere til, hvordan planlægningen kan anvendes proaktivt. Planlægningen, tidsperspektivet og prioriteringen af indsatser vurderes også at være en god anledning til systematisk dialog og samtale mellem embedsfolk/teknikere og de politiske beslutningstagere. Mange steder er hukommelsen kort, og tilgangen til arbejdet beror i en udstrækning på, om der har været hændelser i "mands minde".

Borgerinddragelsen – en vedholdende udfordring

Borgerinddragelsen i forbindelse med det stigende havvand rummer mange facetter. Det kan være alt fra "almindelige" borgermøder til komplicerede projekter, hvor der skal foretages udgiftsfordeling efter gældende regler til situationer, hvor ressourcestærke borgere presser på, for at få bestemte løsninger i deres område; fx løsninger der ikke forringer udsigt eller lignende. Samtidig er hele problematikken vanskelig, bl.a. fordi mange oplever, at det er svært at formidle ansvaret mellem grundejer, kommune og stat, herunder udgiftsfordelingen.

Nogle kommuner nævner såkaldte gør-det-selv-løsninger som en udfordring. I nogle tilfælde kan der være tale om ulovligheder, men det kan også være ældre løsninger i områder, diger eller lignende, hvor der er behov for at lave større, fælles løsninger. Kommunikation er et særligt perspektiv ved borgerinddragelsen. Eller som én af de interviewede konstaterede: *Kommunikationen med erhverv, borgere, politikere og ledelse er den svære del. Hvordan får man politikerne til at tage valg, der rækker 30-50 år frem?* Alvoren er svær at kommunikere ud på kort, mellemlang og lang sigt. Vi ser situationer, som er identiske med anden form for planlægning og projekter, der forudsætter borgerind-

dragelse: kommunikationen er ikke prioriteret, og kommunikationsfolk er ikke tilkøbet projekterne, og dermed er det den faglige projektleders ansvar at sørge for kommunikationen. Ikke umuligt, men en tidskrævende opgave. Der er også gode og inspirerende eksempler, hvor kommuner har haft ressourcer og mulighed for at prioritere kommunikation.

Ikke overraskende fylder økonomien meget i arbejdet med det stigende havvand, og der er ofte store forventninger og ønsker til statslig betaling. Fordelingen af bidrag og det økonomiske ansvar mellem grundejer, kommune og stat er vanskelig at skabe forståelse for, uanset hvor klare reglerne er.

Stigende havvand – mellem jura og teknik

Arbejdsdelingen og bemanningen i kystkommunerne – vi har interviewet repræsentanter fra 38 kommuner – er meget forskellig. Det spejler bl.a. den historiske organisering, trusselsbilledet og opgaverne, der følger. Prioriteringen beror naturligt også på, om der har været hændelser, der har truet mennesker, byer, bygninger, ejendomme og infrastruktur. Om truslen er håndgribelig. De interviewede medarbejdere har forskellig faglig baggrund, fx som arkitekt, landskabsarkitekt, ingeniør, biolog eller anden planlæggerbaggrund. Den lokale opgaveløsning beror på de kompetencer som er "in-house" og forankringen i organisationen. Sammen med trusselsbilledet sætter det rammen for brugen og balancen mellem planlægning og praktiske/tekniske løsninger.

Dette billede er også forståelsesbaggrunden, når de interviewede i større eller mindre udstrækning finder, at spørgsmål om jura, teknik og økonomi er vanskelige. Der er generel ros til Kystdirektoratet, men der er med bred pensel efterspørgsel efter "statslige udmeldinger" om det stigende havvand.

Organiseringen af arbejdet med det stigende havvand er ofte opdelt i klassiske forvaltninger, men nogle har har en-eller-anden form for tværgående projektorganisering. Enkelte fremhæver, at de både har tværgående eksterne samarbejder, og at disse samarbejder er helt afgørende for at kunne løse udfordringerne, der både går på tværs af kommunegrænser, og økonomisk og ressourcemæssigt er en umulig opgave at løse for den enkelte kommune.

Om de interviewede kommuner

Der er afholdt interviews med 38 kommuner. Interviews har typisk haft en varighed på mellem 1/2 til 1 time; enkelte har været længere. Interviews er nogle steder gennemført med én medarbejder, andre steder med flere. I styregruppen for arbejdet deltager repræsentanter for Kystdirektoratet, Bolig- og Planstyrelsen samt Realdania. I løbet af august måned vil notat om undersøgelsen være tilgængelig på www.byplanlab.dk

Det stigende havvand på tværs

De regionale tværgående samarbejder og netværk bliver fremhævet af flere. Netværket 100 Resilient Cities, Kyst+ (et regionalt samarbejde mellem 5 kommuner), Nordkystens Fremtid (Nordsjælland) samt Coast to Coast fremhæves. Nogle nævner også erfaringerne fra samarbejder med hold af arkitekter og ingeniører. Det skaber gode ideer at sætte forskellige fagligheder sammen. Tilsvarende understreges vigtigheden af samarbejde med forsyningerne og de forskellige projekter, hvor Realdania sætter det stigende havvand på agendaen. Men der er også vurderinger af, at det komplicerede i opgaven er det tværkommunale.

Efterspørgsel på vejledninger

- Juridiske fortolkninger
- Natura 2000
- Information, fx eksempelsamlinger – konkrete lokalplaner
- Datagrundlag
- Udmelding om koter
- Bidragsfordeling

Bedre vejledninger efterspurgt af kommunale repræsentanter i interview under projektet "Stigende havvand: Byplanfaglig debat og kompetenceudvikling for planlæggere"

Efterspørgsel på forskellige kompetencer

- Kommunikation
- Teknisk viden
- Borgerinddragelse
- Viden om tværgående samarbejder
- Juridisk viden
- Viden om landskabsløsninger
- Viden om planlægning
- Erfa om udbud
- Kommunikation til politisk niveau

Kompetenceefterspørgsel formuleret af kommunale repræsentanter i interview under projektet "Stigende havvand: Byplanfaglig debat og kompetenceudvikling for planlæggere"

Cyklister på Vesterbrogade i København

En hilsen fra fortiden

Peter Elfelt

I Dansk Byplanlaboratoriums arkiv gemmer sig 100 års byplanfaglig historie. Blandt andet findes der en stor samling fotografier – flere tusind glasplader i fine træbokse mærket Elfelt, Kgl. Hoffotograf. Flere tusind motiver af land og by fra en svunden tid. Peter Elfelt var en pioner inden for fotografi og film i Danmark og en flittig mand, som både fotograferede livet omkring sig og havde en blomstrende forretning med at portrættere det bedre borgerskab og ikke mindst de kongelige. Har du spørgsmål om Elfelts gamle billeder er du velkommen til at kontakte projektleder Andreas Hvidt, ah@byplanlab.dk

Algade i Roskilde 1950

Trafik på Dalgas Boulevard, København

Frederiksborgvej, Bispebjerg,
København, 1960'erne

Randers 1940'erne

Baggårdsbørn

Stormflodsdiget i Rødby

Bellevue 1932

DEBATINDLÆG

Planlægning med bind for øjnene

Der er behov for en autorisationsordning, hvor en medarbejder i hver kommune bliver uddannet til og får lov til at se politiet over skulderen for bedre at kende og forstå de langsigtede, stedsspecifikke hændelsesmønstre mht. forskellige kriminalitetstyper.

Af arkitekt maa Bo Grönlund, medlem af DKRs by-og boligudvalg 2008-2020

Der er en alvorlig nutidig mangel på politidata til brug i byplanlægning og byforbedring. Denne mangel svarer til at trafikingeniører skulle udbedre "black spots" i vejnettet uden at kende uheldstallene. Det gør det umuligt at prioritere. Men det er byplanlægnings situation mht. politidata efter EUs GDPR-lovgivning fra 2016 om privatlivets beskyttelse (Data-beskyttelses-forordningen).

På politiets hjemmeside <https://statistik.politi.dk/> fandtes tidligere et offentligt tilgængeligt landkort med 1 km kvadrater over hele landet, der viste tal for forskellige slags kriminalitet/år opgjort for hver kvadratkilometer. Landkortet forsvandt

efter GDPR. Det Kriminalpræventive Råd (DKR) havde også tidligere et projekt med kriminalitetsdata på 500x500 m, der skulle bruges internt i politiets samarbejde med kommunerne i kredsråd og lokalråd. Projektet blev skrottet.

I mine konsulentopgaver i udsatte boligområder har jeg tidligere fået detaljerede kriminalitetskort for Vollsmose, Bispehaven, Skovlunde, Nørrebro og Tingbjerg-Husum, nogle gange med et detaljeringsniveau på 50x50 m. De kort har været væsentlige for præcis rådgivning om stedstilpasset situationel prævention og tryghedsskabelse. Efter 2016 har jeg arbejdet i blinde.

Autorisationsordning efterlyses

Politiet kan lave fine kort i deres geografiske informationssystem. Det vil endda være muligt at lave et "script", et plug-in, som automatisk kan generere de kort byplanlægningen har brug for. Bindet for øjnene mht. politidata må væk, hvis vi skal komme videre med situationel kriminalprævention. Der er behov for en autorisationsordning, hvor en medarbejder i hver kommune bliver uddannet til og får lov til at se politiet over skulderen for bedre at kende og forstå de langsigtede, stedsspecifikke hændelsesmønstre mht. forskellige kriminalitetstyper. Så kan forebyggelsen blive præcis nok og spild af ressourcer undgås.

SEMINAR

Bevaringshensyn versus fornyelse

Traditionen tro har Byplanhistorisk Udvalg en ambition om at belyse en af nutidens byplanmæssige udfordringer ved at se på og lære af historien, der er gået forud, så den ikke går i glemmebogen. Derfor fokuserer vi i år på forstadens kulturmiljøer, der tilsammen fortæller om velfærdsstatens succesrige boligpolitik, men i dag er under forandring.

Derfor bruger vi en del af dette års seminar på at vise mulige metoder til at udpege de sammenhængende kulturmiljøer, der er et håndgribeligt

udtryk for en periodes samfundsmæssige prioriteringer og forandringer.

Forsvinder de eller fornyes til ukendelighed mister vi en del af vores kollektive hukommelse. Få et indblik i hvordan kommune- og lokalplaner kan bruges til at sikre dem – hvis vi altså ikke blot skal acceptere de drastiske planer om nedrivninger eller ombygninger for at "fjerne" og forebygge sociale problemer i de industrialiserede etageboligbebyggelser, så de ændres radikalt. Det samme gælder de mange nye, større og mere

energigivne parcelhuse, der skyder op i parcelhuskvarterer, som erstatning for de gamle.

Sidst men ikke mindst ser vi på, om mulighederne anvendes hyppigt nok, er tilstrækkelige og hvordan det kan sikres, at hensynet til forskellige epokers kulturmiljøer får indflydelse på kommunernes planer og den fremtidige udvikling.

Seminaret afholdes 8. november i København

Efterårets kurser, konferencer og byvandring – ses vi?

dansk byplan
laboratorium

Byvandring i Aalborg

I august går turen til Aalborg Øst, der vandt Byplanprisen i 2019 for en vellykket og visionær byomdannelse i Kildeparken 2020 og Kickstart Tornhøj. Vi drøfter planlægningen i området med nogle af de centrale aktører på stedet. **26. august kl. 13 – 17 i Aalborg.**

Danske Parkdage – Sammen om det grønne

På Danske Parkdage 2021 sætter vi fokus på, hvordan natur, grønne områder og byudvikling kan gå op i en højere enhed. Turen går til Sydfoyn, hvor vi kommer tæt på park- og naturforvalternes arbejde i dette krydsfelt. Med inspirerende oplæg fra både forskning, praksis og politik. www.parkognatur.dk **15.-17. september i Faaborg**

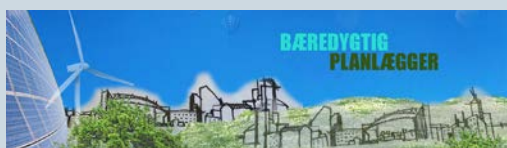
Lokalplaner i praksis

Kursus for nye lokalplanlæggere. Kurset er overtegnet, næste kursus forventes i marts 2022. **3.-4. november**

Fysisk planlægning for trygge boligområder

Kriminalitet, utryghed og indbrud i boligområder kan med kriminalpræventiv planlægning mindskes. Lær hvordan på et nyt kompetenceudviklingsforløb for kommunale byplanlæggere. **23.-24. november i Ballerup**

Bæredygtig planlægger

Bæredygtig planlægger er et kompetenceudviklingsforløb, hvor du får langt flere og bedre kort på hånden i den proces, hvor idéerne opstår, planerne skabes og den bæredygtige planlægning skal implementeres. **9. december i Jylland, 19.-20. januar på Sjælland med afslutning i februar**

Fysisk planlægning og klimamål

Vær med til at samle og formidle den nødvendige viden om den fysiske planlægnings rolle i realiseringen af kommunernes klimamål, der endnu ikke findes i en lettilgængelig form for kommunerne og de kommunale planlæggere.

25. august i Jylland, på Sjælland og digitalt.

Det perfekte miks mellem fysisk og digital borgerinddragelse

Hvad er det bedste miks mellem forsamlingshuset og Teams? Få et indblik i andre kommuners erfaringer og vær med til at lave skabelon, så alle ikke længere skal opfinde den dybe tallerken.

31. august digitalt & 10. september fysisk i Vejle

Byplanmøde 2021 – de næste 100 år

Byplanmødet vender hjem til hovedstaden, hvor Dansk Byplanlaboratorium blev grundlagt i 1921.

30. september - 1. oktober i København og på Frederiksberg

Kulturmiljøer i forandring – efterkrigstidens boligforstæder

Hvor meget kan den kommunale planlægning styre, når sammenhængende kulturmiljøer står overfor store forandringer?

8. november 2021 i København

Fra planlægger til byudvikler, hold 6

Kompetenceudviklingsforløb på 7 kursusdage for planlæggere og projektledere, der arbejder med byudviklingsprojekter. Se de præcise datoer på hjemmesiden. **November 2021 - august 2022**

Tilmelding på www.byplanlab.dk

Hvem er stærkest - planloven

Dansk Byplanlaboratorium arrangerede umiddelbart før sommerferien tre webinarer om sommerhuse og planlægning. Det gav anledning til en efterfølgende diskussion om kommunernes muligheder for at forhindre kæmpesommerhuse på steder, der ikke er planlagt hertil. Den lovgivning, der er i spil, har også betydning for bl.a. parcelhusområder.

Af Arne Post, arkitekt maa og byplankonsulent

Hr. og fru Petersen har købt en attraktivt beliggende ejendom i et ældre parcelhuskvarter. Huset er nedslidt og skal erstattes af et nyt. Alle huse i kvarteret er i ét plan med lav tagrejsning, men der er hverken byplanvedtægt eller lokalplan. I følge BR18 er der byggeret til et hus i to etager med en højde på 8,5 m. Men da de henvender sig til kommunen, får de oplyst, at huset ifølge kommuneplanen kun må være i én etage. Og at en ansøgning om byggetilladelse vil blive imødegået med et forbud efter planlovens § 12, stk. 3. – Ja, men står der ikke i BR18, at "kommunalbestyrelsen kan ikke nægte" dem at bygge i to etager? Hvilken bestemmelse er stærkest? Planlovens § 12, stk. 3 eller byggeretten? Det har jeg diskuteret med lektor på AAU, Michael Tophøj Sørensen og professor ved KU, Peter Pagh. De mener, at bestemmelserne om byggeret kun fortrænges, hvis området er omfattet af en byplanvedtægt/

lokalplan, eller med et § 14-forbud og efterfølgende lokalplan.

Historisk baggrund

Kommuneplanloven gjaldt fra 1977 til den i 1991 blev afløst af planloven. Den indeholdt bestemmelser om maksimale bebyggelsesprocenter, 2 etager og bygningshøjde på 8,5 m. Ordet "byggeret" var ikke brugt, men bestemmelserne må opfattes som en umiddelbar ret til at bygge indenfor disse rammer. Ifølge lovens § 13, stk. 3 kunne kommunalbestyrelsen dog modsætte sig opførelse af bebyggelse mv., som var i strid med bestemmelser i kommuneplanen.

Ved Folketingets vedtagelse af planloven blev de bebyggelsesregulerende bestemmelser overført til bygge-loven, og bestemmelsen – nu § 12, stk. 3 – blev udvidet til også at omfatte byggeriets udformning og placering. I Vejledning om planloven fra 1996 står, at: "bestemmelsen i § 12, stk. 3, gør

det muligt for kommunalbestyrelsen at forhindre kommuneplanstridige handlinger i form af bebyggelse eller ændret anvendelse af bebyggelse eller ubebyggede arealer. Forbud kan nedlægges mod opførelse af bebyggelse m.v., der er i strid med bestemmelser i kommuneplanens rammedel. Bestemmelsen betyder, at kommunalbestyrelsen ikke behøver at nedlægge forbud efter lovens § 14 og tilvejebringe lokalplan for at få hjemmel til at modsætte sig den kommuneplanstridige bebyggelse eller anvendelse." Vejledning om kommuneplanlægning fra 2008 og den kommenterede planlov er i overensstemmelse med dette.

Sprogligt

Et § 14-forbud afskærer bygherren fra at udnytte sin byggeret, og der kan udmærket gå mere end et år, før der foreligger en endeligt vedtaget lokalplan. Ifølge bygge-lovens § 8, stk. 4 finder byggeretsbestemmelserne ikke

eller byggeloven?

anvendelse i tilfælde, "hvor der om det pågældende forhold er fastsat regler i en lokalplan eller byplanvedtægt". (Min understregning). Efter ordlyden må det betyde, at der i forvejen er en lokalplan. At byggeretten kan imødegås med et § 14-forbud, er dog ikke blevet anfægtet.

Når der er lokalplanpligt, kan kommunalbestyrelsen nægte at tilvejebringe den nødvendige lokalplan alene med henvisning til, at planen vil være i strid med kommuneplanen. Så også her bliver byggeretten suspenderet. Det samme gælder ved servitutter fx med en bestemmelse om højst 1 eller 1½ etage.

Konklusionen må være, at formuleringen "kommunalbestyrelsen kan ikke nægte ..." hverken kan eller skal forstås bogstavelig.

Praksis

Der er mange områder, som administreres på grundlag af kommuneplanrammerne. Fx med bestemmelser om max. etageantal på 1 eller 1½. Det vil kræve mange § 14-forbud, hvis § 12, stk. 3 ikke kan bruges til at afvise en ansøgning, som det indledende fiktive eksempel.

Kommunerne har kunnet administrere i tillid til vejledningerne om kommuneplanlægning samt kom-

menterede udgaver af kommuneplanloven og planloven. Udvidelsen af muligheden for at nedlægge forbud mod kommuneplanstridigt byggeri, der skete med fuldt kendskab til byggeretsbestemmelserne, ville i vid udstrækning miste mening, hvis disse ikke kunne fortrænges af et forbud efter § 12, stk. 3.

Så vidt jeg har kunnet se, er der ingen klagenævnsafgørelser publiceret om problemstillingen. Det vil være interessant men den afklaring en sådan afgørelse kan give. Indtil da vil en vejledende udtalelse fra Bolig- og Planstyrelsen kunne mindske usikkerheden. Og hvis styrelsen mod min forventning (og imod vejledninger mv.) finder, at byggeretsbestemmelserne ikke kan fortrænges af et forbud efter § 12, stk. 3, vil en lovændring være påkrævet, hvis kommunerne skal kunne administrere bestemmelser i kommuneplanerne om bl.a. etageantal.

Baggrunden for diskussionen

På Dansk Byplanlaboratoriums webinarer om sommerhuse og planlægning anbefalede jeg, at hvis man i en kommune ønsker, at kæmpesommerhuse kun placeres på grundlag af forudgående planlægning, kan man

i uplanlagte sommerhusområder imødegå en ansøgning med et forbud efter § 12, stk. 3. Forudsat naturligvis, at der er indsat – eller indsættes – bestemmelser i kommuneplanen om en maksimal størrelse på sommerhuse. Det anfægtede Michael Tophøj Sørensen, der mener, at § 14-forbud – og efterfølgende lokalplan – må anvendes, idet grundejerens byggeret jf. byggelovgivningen kun kan ændres ved en lokalplan. Tilsvarende er Peter Pagh uenig med mig.

For lokalplanlagte områder må man anvende §14-forbud. Hvis en ajourføring af lokalplanen ikke kan indpasses i en travl hverdag, kan den efterfølgende lokalplan begrænses til den pågældende grund. Den planlægningsmæssige begrundelse kan fx være at sikre, at bebyggelse får en placering og en ydre fremtoning, der harmonerer med området samt at forebygge negativ påvirkning af natur og miljø. Hertil kan føjes inddragelse af offentligheden i planlægningsarbejdet samt anbefalingen i vejledningen om planlægning for store sommerhuse om, at placering af sådanne sker på grundlag af en forudgående planlægning.

Har du styr på trafikstøjen, når du udvikler bolig- og byområder?

Støj er en stor del af helhedsoplevelsen i et byrum, og derfor er det vigtigt, at vi prioriterer at nedbringe støjen – blandt andet gennem byrumsdesign. Vi ved fra forskningen, at en borgers følelse af at være støjplaget i høj grad er afgjort af lydforholdene i de nærmiljøer, hvor borgerne opholder sig og færdes. Vi præsenterer her en række råd og eksempler på, hvordan andre har arbejdet med støj i byplanlægningen.

Af kommunikationskonsulent Katrine Munch Vollesen og projektmedarbejder Nanna Vanderskrog, begge Gate 2 |

Trafikstøj har i mange år været et overset samfundsproblem, men de seneste par år er der kommet mere og mere fokus på det. Og det er der god grund til, for det bliver anset som det næststørste miljøproblem for menneskers helbred i EU – kun overgået af luftforurening. Trafikstøj har tydeligt negative effekter på menneskers helbred og velbefindende, op imod 500 danskere dør hvert år for tidligt på grund af støjgener. Man får størst effekt ved at sætte ind direkte ved støjilden, men der er stadig mange oversete greb, som kan gøre byens rum mere attraktive.

Priorité lyd i byplanlægningen

I hele processen omkring at udvikle vores byer, er der et stort potentiale i at

indtænke støjen og træffe nogle valg, som nedbringer støjen. Ved at indrette byer arkitektonisk med støjreduktion som et mål kan man skabe rolige oaser for borgerne både i områderne nær boligen og i det offentlige rum. Vi opnår for eksempel støjreducerende resultater ved at være særligt opmærksomme på materialevalget på overflader i byrummet, terrænets udformning og belægning, inventar eller introduktion af positive lyde.

De fysiske omgivelser kan også tage sig anderledes ud, hvis byrummets lydmiljø bliver et primært parameter i byrumsdesign på lige fod med for eksempel æstetik. Det kan være ved at maskere støjen ved brug af naturlige lyde som fuglefløjt, raslende blade eller vand i dynamiske

former som springvand eller risende bække. Således har elementerne både en afskærmende effekt, tilføjer positive lyde til byrummet og inviterer til aktiv og legende brug af byen.

Silent City – kommunalt netværk om trafikstøjens konsekvenser

I Silent City-netværket samarbejder Region Hovedstaden og ni kommuner med vejmyndigheder, virksomheder og vidensinstitutioner om at udvikle og teste løsninger, der nedbringer trafikstøjen. Silent City udarbejder også publikationer, der formidler den nyeste forskning om trafikstøjens konsekvenser og de gode eksempler på, hvordan kommuner og privatpersoner selv kan nedbringe støjen. I 2021 er der udgivet et nyt inspirationskatalog 'Styrk ind-

Eksempel

Vallensbæk Kommune bruger byrumsinventar til at sænke støjen

I Vallensbæk Kommune har man testet støjreducerende løsninger af på et naturområde, hvor der blandt andet er anlagt en fodboldgolfbane. Området har nemlig den udfordring, at det ligger langs Holbækmotorvejen og Ringstedbanen, og trafikstøjen herfra er altoverskyggende. Sammen med FORCE Technology og G9 Landskab, Park & Byrum tester kommunen her en 'Stillebænk', som skaber et stille område i det ellers støjplagede miljø ved fodboldgolfbanen. Bænken er et godt eksempel på, hvordan man kan bruge byrumsinventar som et værn mod trafikstøj. Byrumsinventar, som for eksempel Stillebænken, har potentiale til at skabe en visuel afskærmning af trafikken, nedsætte støjniveau og skabe små, lydskærmede oaser, der giver støjplagede borgere nye muligheder for udeophold i deres nærmiljø

satsen mod trafikstøj – inspiration til handling'. Kataloget samler op på den viden, der er skabt igennem Silent City og supplerer med relevante værktøjer og gode eksempler på, hvordan trafikstøjen bliver tacklet i både ind-

og udland. Eksemplerne er fra Silent Citys nye inspirationskatalog, hvor du kan læse mere.

Find inspirationskataloget her: www.roligbolig.dk/casekatalog

Gode råd til at tænke støjen ind i byplanlægningen

Tænk lyden ind fra starten

Lyd eller støj er en væsentlig del af helhedsoplevelsen i et byrum og bør være en parameter i byrumsdesign.

Brug byens overflader til at absorbere eller bremse støjen

Porøse og grønne facader, terrænoverflader eller inventar kan være gode virkemidler til at dæmpe den generende støj fra trafikken.

Introducer positive, naturlige lyde

Lyde, der opfattes som positive, kan maskere støjen, så vi lægger mindre mærke til den. Især naturlige lyde som vand, raslende blade eller fugle kan have en maskerende effekt.

Brug beplantning – trods ringe støjdæmpende effekt

Selvom beplantning kun har en visuel effekt, så nedsættes den oplevede støjgene ved at distrahere vores opmærksomhed fra støjen.

Inspiration

Find inspirationskataloget her: www.roligbolig.dk/casekatalog

Eksempel

Støjreduktion tænkt ind i nyt stort boligområde i Albertslund Kommune

Albertslund Kommune består af over 60 procent parker, skove og grønne områder – men borgerne i kommunen er også udsat for trafikstøj fra særligt motorvejene, som omkranser kommunen, samt jernbanen og Roskildevej, som løber gennem Albertslund. Så da Albertslund Kommune gik i gang med at etablere et nyt boligområde bag Holbækmotorvejen, blev støjreduktion et integreret kriterie. Resultatet blev, at området får en 22 meter høj og en-kilometer lang jordvold, som ud over at lægge jord til et nyt og grønnere landskab, også har en støjreducerende effekt ved de nye boliger og på eksisterende boligområder længere væk. Jordvolden bliver et effektivt værktøj til at bekæmpe trafikstøj, og samtidig skaber volden et attraktivt grønt område. I dette eksempel var der helt fra begyndelsen enighed om, at der ikke kunne være tale om en 'traditionel' støjvold, og projektet fik en arbejdstitel, som hang ved: Natur- og landskabsprojekt Hyldager Bakker. Ved den nordlige del gav det mulighed for helt at gentænke landskabsrummet mellem motorvejen og åen, og der er projekteret et aktivitetslandskab med plads til paddehuller, genslyngning af åen og dyrehold for Albertslunds Dyregård.

Albertslund Kommune havde fra starten af fokus på at inddrage bredt i processen. I projektets indledende fase var kommunens planenhed engageret i at håndtere de planmæssige forhold, landskabsarkitekter, biologer samt kommunikations- og kulturkonsulenter har været engageret i inddragelsen omkring formuleringen af den landskabelige del af det støjreducerende projekt. Borgere og interesseorganisationer blev også tidligt i processen inviteret med til at besøge området, og det har givet kommunen inspiration til, hvilke aktiviteter det skulle være muligt at udfolde i Hyldager Bakker. Derfor kommer landskabet til blandt andet at rumme mulighed for leg, løb og vandring ad forskellige typer stier, cykling på mountainbike og ridning.

Manifester for almene boliger

De kommende arkitekter peger på vores blinde pletter, de kræver bæredygtige løsninger, insisterer på inklusion af ikke kun mennesker, men også andre arter. De beder os om at sætte farten ned og holde op med at standardisere og kategorisere mennesker og boliger.

Af lektor, ph.d. Jonna Majgaard Krarup og lektor, ph.d. Camilla Hedegaard Møller, Det Kongelige Akademi.

"Vi planlægger en fremtid, vi ikke kan se. I en forestillingsverden er det let at tage udgangspunkt i sine egne privilegier og verdensopfattelse. Når disse planer visualiseres, glemmer man at afspejle den virkelige verden og dens diversitet." Sådan skriver en gruppe arkitektstuderende i et manifest for, hvordan de som arkitekter vil arbejde med inklusion og almene boliger i fremtiden.

Alle førsteårsstuderende på arkitektstudiet på Det Kgl. Akademi har arbejdet med den almene bebyggelse Gadehavegård i Høje Taastrup på et fem uger langt kursus. De har arbejdet med almene boliger og inklusion som tema igennem bl.a. analyser af området og interviews med beboere. Boliglaboratoriet, der er et partnerskab mellem Det Kgl. Akademi, Domea.dk og Høje-Taastrup Kommune, står bag kurset for anden gang. Vi er Akademiets ansvarlige på projektet og fremdrager her 7 tankevækkende udsagn fra en kommende generation af samfundsengagerede arkitekter. Alle eksempler og illustrationer er fra de studeredes opgaver.

1. Klimakrisen har gjort skellet mellem kultur og natur flydende

"Alt for længe har vi ødelagt verden med vores egoistiske kapitalvækst og arrogance. Nedbrudt økosystemer – opbrugt ressourcer – ødelagt jordens overflade – artsudryddet. Kun for at stå tilbage med et stykke jord, hvor vi planter grønt græs, lige så næringsfattig som et stykke asfalt. (...) Vi lever i en verden, hvor der ikke tages hensyn til grænser. Hvor klimakrisen har gjort skellet mellem kultur og natur flydende."

2. Inklusion af alle, også andre arter

"I går drømte vi om Le Corbusiers funktionsopdelte by. Om standardiserede almene boliger. I dag ser verden anderledes ud. Datidens idéer er forældet. Vi drømmer på ny. I morgen drømmer vi om arkitektur, der forholder sig til naturen. Vi drømmer om inklusion. Ikke kun af vores medmennesker, men af alle arter, vi lever i sameksistens med."

3. Det almene er blevet for alment

"Med bygningskroppenes proportioner og skala opstår en brutalitet, der fremmedgør individet og låser det til bygningens program. Individet er med disse bygninger ikke frisat. Det er frihedsberøvet. (...) Vi skal indse, at seriel standardisering ikke længere er løsningen. Standarder og normer om det gængse kan ikke længer tilskrives naturen og det moderne individ. Så stop jeres udviklingsplaner. De nytter ikke. Stop med at tænke i hastige totalløsninger. Stop."

4. Kroppen kan ikke gøres til standarder

"Kroppen er ikke et køn. Kroppen er ikke 185 centimeter. Kroppen er ikke på mode. Kroppen er ikke normal. Kroppen er ikke moderne. Kroppen er ikke uforanderlig. Kroppen er ikke en samfundsnorm."

TID
TID
TID
TID
TID
DET ER TID TIL FORANDRING
TID
TID
TID
TID
TID
TID
EN NY TID
TID
TID TIL AT GENOVERVEJE VORES TRADITIONER
TID
TID
DA TID
TID
FØRNU TID
TID
TID
LÆRE AF TID EN
TID
TID TIL AT KIGGE NÆRMERE PÅ VORES RATIONALER
TID
TID
TID
AL TID
TID
TID TIL AT DISKUTERE SAMFUNDETS NARRATIVER
TID
TID
BRUGE TID EN
TID
TID TIL FORHANDLING
TID TIL PROCES
TID
TID
VI KAN IKKE STOPPE TID EN
VI KAN IKKE UDSKYDE TID EN
TID
TID
TID
TID HAR MAGT
MAGTEN KAN IKKE TAGES OVER TID EN
TID
TID
TID
TID
TID TIL RELATIONER
TID TIL MENNESKER
TID
TID
AT FORSTÅ DE MANGE MENNESKELIGE NUANCER KRÆVER TID
TID
TID
TID
TIL ENHVER TID
TID
TID
TID TIL OMSORG
TID TIL ANSVAR

TID
TID
TID

TID
TID
TID
MIDLER TID IGHED
TID SLIGHED
TID SLOGHED
TID
TID
AT BYGGE TAGER TID
LANG TID
KORT TID
TID
ALT TAGER TID
SPLD TID ?
TID
TID
TID
DER BRUGES FOR NEGET TID PÅ MARKEDSFØRING

DE NÆSTE 100 ÅR

– BYPLANLÆGNINGENS ROLLE

BYPLANMØDE PÅ
FREDERIKSBERG OG
I KØBENHAVN

30. SEPTEMBER – 1. OKTOBER
2021

SES VI?

2121

Det står klart, at CO₂-reduktion, biodiversitet og mobilitet skal i fokus, når vi ser 100 år frem. Det kræver modige planlæggere og politikere – hør de toneangivende hovedstads- og landspolitikere diskutere visioner for fremtiden på Byplanmødet. Du kan fortsat tilmelde dig på

byplanlab.dk

